

Аналітичний звіт LibMod
Вересень 2021

Шляхи вдосконалення податку на викиди двоокису вуглецю в Україні

Надія Новицька та Інна Хлебнікова

Zentrum
Liberale
Moderne

Зміст

Список умовних позначень і скорочень	2
Вступ	3
1. Стейкхолдери, що підтримують запровадження заходів обмеження викидів двоокису вуглецю в Україні	5
2. Європейська практика поєднання податкових інструментів із системою торгівлі викидами	7
3. Пропозиції до реформування податку на викиди двоокису вуглецю в Україні	13
4. Вплив сучасного режиму енергетичного субсидування на ефективність податку на викиди двоокису вуглецю	21
Висновки	25
Використані джерела	28
Додатки	30

Список умовних позначень і скорочень: ДПС – Державна податкова служба, ЕП – екологічний податок, екологічні податки, ЄС – Європейський союз, МЕА – Міжнародне енергетичне агентство, МПВР – механізм коригування вуглецю на кордоні (*Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM*), НПС – навколишнє природне середовище, ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку, ПГ – парникові гази, ПКУ – Податковий кодекс України, CO₂ – двоокис вуглецю, СТВ – система торгівлі викидами, СТВ ЄС – система торгівлі викидами Європейського союзу (*EU Emissions Trading System, EU ETS*), CPF – механізм підтримки мінімальної ціни на вуглець (*Carbon Price Floor, CPF*), LPG – скраплений газ

Про авторок:

Новицька Надія – завідувач відділу дослідження акцизного оподаткування НДІ фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України, к.е.н.;

Хлебнікова Інна – старший науковий співробітник відділу дослідження акцизного оподаткування НДІ фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України, к.е.н.

Авторський колектив висловлює вдячність за ідею для дослідження пану Олександр Шумському, начальнику Управління адміністрування ресурсних платежів, рентної плати та місцевих податків і зборів з юридичних осіб ДПС України; консультативну допомогу та підтримку пану Олексію Рябчину, раднику Голови правління НАК «Нафтогаз України» з питань розвитку низьковуглецевих бізнесів та зеленого курсу ЄС.

Україна в Європі: парламентський вимір

Це проєкт Центру ліберальної сучасності, який зосереджений на підвищенні потенціалу Верховної Ради у просуванні Зеленого курсу в Україні. Проєкт реалізується у співпраці з Фондом Східна Європа і фінансується Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини на період з 2021 по 2022 рр.

Програма включає експертні брифінги для депутатів та їх співробітників, дискусії в закритому форматі, відкриті круглі столи, підготовку аналітичних звітів та інформаційних листів. Завдяки поширенню знання та побудові мережі експертів навколо українського парламенту проєкт посилює політичну підтримку для впровадження комплексних реформ зеленої трансформації.

Найважче проводити політику з дифузними вигодами та зосередженими витратами¹.

Манкур Олсон
«Логіка колективної діяльності:
суспільні блага та теорія груп»

Потреба країн світу в зміні економічного курсу та переходу до кліматично нейтральної економіки зумовлена наростанням глобальних екологічних проблем, які значно похитнули стійкість економічних систем різних країн світу. Загострення проблеми зміни клімату відобразилося на всіх сферах суспільного життя та викликало необхідність включення до стратегій економічного розвитку цілей скорочення викидів парникових газів. Україна не є винятком¹.

У межах проекту Другого національно визначеного внеску України на виконання своїх зобов'язань відповідно до Паризької кліматичної угоди бере на себе зобов'язання досягти амбітних цілей щодо скорочення викидів парникових газів (далі – ПГ) на 65 % у 2030 р. від рівня 1990 р.². Також – досягти кліматичної нейтральності не пізніше 2060 р., як це зазначено в Національній економічній стратегії на період до 2030 р. і затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року № 179³.

Також Україна має синхронізувати кліматичну політику з Європейським зеленим курсом (European Green Deal, далі – ЄЗК), який визначає заходи перетворення Європи на перший у світі кліматично нейтральний континент до 2050 р. Такі ініціативи спрямовані на стимулювання розвитку економіки, покращення здоров'я та якості життя людей, а також трансформування кліматичних та екологічних викликів у можливості у всіх сферах та політиках ЄС, гарантуючи справедливий та інклюзивний характер зеленого переходу. Зокрема, у межах ЄЗК Європейська Комісія планує переглянути Директиву про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування продуктів енергії та електроенергії 2003/96/ЄС, обґрунтовуючи це тим, що чинний механізм оподаткування енергоресурсів знижує ефективність енергетичного податку та збільшує викиди парникових газів.

Зокрема, він не забезпечує достатніх стимулів до скорочення споживання палива. Національні ставки енергетичного податку на природний газ та електроенергію лише фрагментують внутрішній енергетичний ринок ЄС. Механізм має частково різні цілі в межах системи торгівлі викидами, що призводить до непослідовності та перекриття цих інструментів один одним; дає помилкові цінові сигнали споживачам у контексті кліматичної політики, оскільки ставки податку встановлені з розрахунку на обсяг палива чи вміст енергії в ньому та не враховують вмісту вуглецю ⁴.

Нині це набуває особливої актуальності через значну енергоємність та вуглецеємність економіки України, застарілі технологічні процеси, відсутність механізмів фінансової підтримки екомодернізації промислового виробництва, недостатньо сприятливі умови для розвитку виробництва енергії з відновлюваних джерел та наявності значних обсягів енергетичних субсидій.

У цьому контексті нагальним є перегляд кліматичної політики України та інструментів ціноутворення на двоокис вуглецю (CO₂). Серед яких варто виділити акцизне оподаткування енергоресурсів, поступове введення національної системи торгівлі викидами та удосконалення підходів до оподаткування викидів двоокису вуглецю.

Саме питанням трансформації екологічного податку на викиди CO₂ й приділена основна увага в даному дослідженні, в якому розкрито пропозиції щодо спрощення порядку розрахунку бази оподаткування та збільшення фіскальної ефективності екологічного податку шляхом зміни підходів до його адміністрування. Це дозволить без кардинальних втручань в діяльність економічних агентів ефективно впливати на споживчу поведінку платників податків та в підсумку досягти кліматичних цілей щодо скорочення викидів CO₂.

1 Стейкхолдери, що підтримують запровадження заходів обмеження викидів двоокису вуглецю в Україні

Нині в Україні оподаткування екологічним податком викидів двоокису вуглецю розглядається винятково як фінансовий захід. Однак, враховуючи необхідність вжиття заходів щодо скорочення викидів парникових газів задля досягнення цілей для Другого національно визначеного внеску України до Паризької угоди, а також євроінтеграційні наміри та необхідність гармонізації вітчизняного законодавства до директив ЄС, система оподаткування викидів двоокису вуглецю потребує вдосконалення. Оскільки головною метою екологічного податку є стимулювання зниження рівня забрудненості довкілля та протидії зміні клімату.

Зважаючи на таку ситуацію, основними стейкхолдерами України, зокрема урядовими організаціями, розглядаються різні підходи до реформування податку на викиди CO₂, цілями якого є:

- забезпечення збалансованості бюджетних надходжень шляхом підвищення ефективності використання економічних ресурсів країни, а також наближення до ставок податку за викиди двоокису вуглецю до європейського рівня (Міністерство фінансів України ⁵);
- стимулювання підприємств до зменшення забруднення навколишнього середовища, створення умов для реінвестицій коштів із податку на викиди CO₂ на енергоефективні заходи та декарбонізацію з метою боротьби зі зміною клімату (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів ⁶);
- спрощення адміністрування екологічного податку на викиди парникових газів (Державна податкова служба України ^{7, 8});
- збільшення виробництва енергії з біопалива в Україні та подальший перехід підприємств із викопних видів палива (вугілля, газу, торфу) на таке, що виробляється з біологічно відновлюваних джерел органічного походження. Так, Міністерство енергетики України оприлюднило для публічного обговорення проект Закону України щодо встановлення нульової ставки податку за викиди двоокису вуглецю для установок, якими здійснюються такі викиди в результаті спалювання біопалива ⁹. Варто відзначити, що ця інституція декларує цілі щодо розвитку усіх видів відновлювальної енергетики. Зокрема, Кабінетом Міністрів України було затверджено Національний план дій щодо розвитку відновлювальної енергетики до 2020 р. ¹⁰, згідно з яким частка «зеленої» енергії, згенерованої на вітрових, сонячних, малих і великих гідроелектростанціях, біоенергетикою, у загальному виробництві 2020 р. мала

досягти 11 %. Проте, за даними ДАЕЕ, порівнювана частка ВДЕ в 2019 році склала 8,1 %, що менше на 2 процентних пункти від запланованого ¹¹.

Варто наголосити, що у разі невстановлення ринкової ціни викидів парникових газів в Україні при експорті вуглецевої продукції до країн ЄС до вітчизняних підприємств може бути застосований механізм регулювання вуглецю на кордоні (Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM) ¹². Він розроблений Європейською Комісією (далі – ЄК) та планується до впровадження у 2023 р. Механізм спрямований на вирівнювання цін на викиди CO₂ серед країн-торговельних партнерів та ЄС, а також стимулювання їх до прискорення переходу до кліматично нейтральної економіки. Боротьба ЄС за чисту енергетику без адвокації з української сторони може остаточно поховати перспективи вітчизняної промисловості, яка здійснює експорт вуглецевої продукції до країн ЄС.

У цьому напрямі Уряд України проводить відповідну роботу. Зокрема, створено робочу групу у складі представників Кабінету Міністрів України та міністерств (Міністерства фінансів України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, Міністерства енергетики та Міністерства економіки) ¹³. Основною метою її діяльності є узгодження підходу щодо застосування до України механізму коригування вуглецю на кордоні для проведення консультацій з ЄК.

Незважаючи на складну економічну та політичну ситуацію в Україні, активно обговорюють питання щодо поступового наближення ставок екологічного податку на викиди парникових газів до ринкової ціни в країнах ЄС. Так, від 2019 р. ставку податку було підвищено з 0,41 грн до 10 грн за тону, тобто у 24,4 рази ¹⁴, що складає приблизно 0,31 євро за тону, в той час як в ЄС в 2020 році середня ціна квот на викиди CO₂ становила більше 26 євро за тону.

Робота в цьому напрямі триває і надалі, зокрема було розроблено низку законопроектів, основними з яких є урядові:

- № 4101 ¹⁵, яким з метою уникнення надмірного податкового тиску на підприємства виробничих галузей передбачалось впровадження графіку щорічного підвищення ставки екологічного податку за викиди двоокису вуглецю на 5 грн до досягнення розміру 30 грн за 1 тону у 2024 р. Однак такі пропозиції не були підтримані Комітетом з питань фінансів, податкової та митної політики Верховної Ради України. ДПС України

звернула увагу на необхідність доопрацювання норм, які стосуються запровадження податкової ескалації ставок, виступаючи з пропозицією одноразового підвищення ставок екологічного податку за викиди CO₂ до 30 грн за тонну. За аналізом, проведеним Податковою службою, на прикладі енергетичного вугілля таке зростання не призвело б до значного зростання ціни на електроенергію;

– № 5600¹⁶ щодо внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України. Розроблений Міністерством фінансів України та 1 липня 2021 р. ухвалений у першому читанні Верховною Радою України. Серед пропозицій – одноразове підвищення екологічного податку за викиди двоокису вуглецю від 10 грн до 30 грн за тонну.

Також варто зазначити, що будь-які ініціативи щодо підвищення ставок податку на викиди CO₂ були успішно розроблені, ухвалені та впроваджені. Тобто аби бути ефективними з точки зору досягнення кліматичних цілей, вони мають бути розглянуті у поєднанні із суспільною прийнятністю.

Окрім питань підвищення податкових ставок, в Україні активно обговорюється необхідність запровадження цільового використання податку за викиди CO₂ зі стаціонарних джерел з метою розвитку інновацій, запровадження заходів енергоефективності, скорочення викидів та адаптації до зміни клімату. Серед основних пропозицій, внесених до Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування (підтримані профільним міністерством), є створення у складі спеціального фонду Державного бюджету України Державного фонду охорони навколишнього природного середовища¹⁷. Джерелами його формування передбачені 30 % екологічного податку (крім радіоактивних відходів) і 100 % екологічного податку, що стягується за викиди двоокису вуглецю. Розглядається питання щодо створення відповідного фонду як окремої юридичної особи, до якого буде спрямована частина надходжень коштів від сплати екологічного податку для забезпечення реалізації програм у сфері зміни клімату та охорони довкілля. Варто відзначити, що Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України дотримується позиції, що виділення коштів із такого фонду має здійснюватися за чітким порядком та критеріями, встановленими Кабінетом Міністрів України¹⁸.

Така пропозиція підтримується й громадськістю, серед яких Громадська рада при Міндовкіллі України. Вона виступає із позицією щодо витрачання надходжень від екологічного податку на природоохоронні заходи, запровадження дієвої системи ефективності його використання та державної підтримки впровадження зеленої модернізації.

Пропозиції щодо цільового використання коштів від оподаткування викидів CO₂ були й раніше. Зокрема, 2020 року за ініціативи міжфракційного об'єднання «Енергетика та довкілля», яке складається в основному

з представників депутатської фракції політичної партії «Слуга Народу», до Верховної Ради України були подані законопроекти про запровадження Державного фонду декарбонізації (зміни до Бюджетного кодексу, №4347) та підвищення ставки екологічного податку за викиди CO₂ до 30 грн за тонну (зміни до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок окремих податків, № 4346). Проте вони не були підтримані профільними комітетами у зв'язку з відсутністю належного фінансово-економічного обґрунтування.

Водночас на комітетах Верховної ради України розглядали питання щодо механізму рефінансування платників податків за рахунок сплаченого екологічного податку на викиди CO₂. Проте Міністерство довкілля та природних ресурсів України та Державна податкова служба України не підтримують запровадження такого механізму, аргументуючи це необхідністю доопрацювання класифікації природоохоронних заходів та впровадження необхідних механізмів контролю. Крім того, повернення коштів від екологічного податку емітенту суперечить принципу «забруднювач платить», відповідно до якого підприємство, яке забруднює довкілля, має компенсувати завдану шкоду.

2 Європейська практика поєднання податкових інструментів із системою торгівлі викидами

В умовах загострення проблеми зміни клімату актуалізуються питання пошуку дієвих інструментів обмеження викидів парникових газів. Причому цінові є одними з найбільш ефективних, до них належать система торгівлі викидами (далі – СТВ) та податки: акцизи на енергоресурси та податки на викиди двоокису вуглецю, які безпосередньо пов'язані з викидами або вмістом вуглецю в паливі (рис. 2.1). З впровадженням таких податків уряди встановлюють ціну, яку платники податків повинні сплачувати за кожен тону викидів CO₂. Тим самим задіюється їх статична та динамічна ефективність. Перша полягає у здатності забезпечувати зменшення емісії CO₂ найменш витратним способом. Друга, відповідно, дозволяє впливати на процес технологічних змін через створення стимулів до розробки та впровадження інноваційних технологій для зменшення викидів.

Хоча об'єкти оподаткування акцизних податків на енергоресурси та податків на викиди двоокису вуглецю зазвичай є подібними, ставки акцизів зазвичай не залежать від вмісту вуглецю в паливі. Натомість вони диференціюються з метою компенсації невідповідностей викривлень на ринку робочої сили внаслідок екологічного оподаткування (застосування нижчої ставки на дизельне паливо порівняно з бензином), створення конкурентних переваг для екологічно більш сприятливих видів палива (менший рівень ставки для дизельного палива з нижчим вмістом сірки); захисту національних виробників-енергоємних підприємств, недопущення енергетичної бідності.

Ставка такого податку складається з компонентів Пігу і Рамсея¹⁹, частка яких визначається необхідністю у реалізації фіскального потенціалу. Внаслідок цього акцизні податки на енергоресурси займають велику частку доходів бюджетів, як правило, із цільовим призначенням щодо забезпечення джерела фінансового забезпечення видатків на транспортну інфраструктуру. Крім того, вони створюють цінові сигнали щодо вартості негативних екстерналій, зумовлених емісією парникових газів та інших забруднюючих речовин в атмосферне повітря внаслідок спалювання енергоресурсів, переваженості доріг, нещасних випадків і шуму. Тому переважною функцією цього виду податків є регулятивна, яка реалізується шляхом маніпулювання розміром податкового навантаження та диференціацією ставок. Бажаним наслідком дії екологічних податків є ефект заміщення, спрямований на покращення поведінки економічних агентів на ринку, обіг на ринку більш якісних видів палива. До короткострокових бажаних ефектів податків на нафтопродукти відноситься зменшення енергоспоживання, а до довгострокових – вплив на поведінку користувачів приватних автомобілів для

скорочення відстані між роботою та житлом, заміщення автомобілів на менш енергоємні транспортні засоби, раціональний вибір щодо тривалості та довжини поїздки приватним транспортом, заміщення приватного транспорту громадським. Цей вид податків найбільш ефективно, поряд з СТВ, функціонує спільно з екологічними стандартами щодо якості палива, податковими пільгами, спрямованими на стимулювання впровадження заходів з енергоефективності, збільшення частки альтернативних видів палива в енергобалансі країни та заходами з раціоналізації енергетичних субсидій. Акцизи на енергоресурси гармонізовані на рівні країн ЄС, тому підходи до оподаткування на рівні держав членів є подібними.

Бажаним наслідком дії екологічних податків є ефект заміщення, спрямований на покращення поведінки економічних агентів на ринку, обіг на ринку більш якісних видів палива.

Рис. 2.1. Податки, спрямовані на обмеження викидів парникових газів в європейських країнах

Джерело: складено авторами.

Податки другого виду передбачають безпосереднє оподаткування CO₂, а їх ставка складається лише з компоненти Пігу. Країни на свій розсуд обирають форму податку: податок на виміряну або оцінену емісію даного парникового газу (emission base carbon tax), або податок на споживання енергоресурсів (fuel base carbon tax), ставки якого диференційовано залежно від вмісту вуглецю в паливі. До об'єктів оподаткування належать як енергоресурси для транспортного сектору (бензин, дизельне паливо), так і енергоресурси, що використовуються домогосподарствами, промисловістю та комунальними господарствами (рідкі види палива, природний газ, вугілля та електроенергія).

Податок на викиди CO₂ так і не став глобальним для країн ЄС. Нині питання щодо його введення на загальноєвропейському рівні й досі знаходяться на стадії обговорення. Через ризики втрати конкурентоспроможності підприємств окремі члени ЄС, зокрема Австрія, Бельгія, Греція, Італія, Литва, Німеччина, Словаччина, Угорщина, Чехія відмовилися від введення цього податку в односторонньому порядку. Оскільки податок на викиди CO₂ не гармонізований на рівні ЄС, кожна з країн самостійно приймає рішення щодо його впровадження. У зв'язку з цим у Співтоваристві використовуються різні підходи до його запровадження. Узагальнення характеристик основних елементів податку на двоокис вуглецю різних типів наведено в додатку А. Країни, які обрали своїм пріоритетом мінімізацію транзакційних витрат²⁰ на виконання податкового обов'язку, іншими словами простоту адміністрування, встановили податок на споживання енергоресурсів, який передбачає ставку, залежну від вмісту вуглецю у паливі для всіх енергетичних ресурсів. Такий вид податку призводить до досягнення лише «другого кращого рішення»²¹ суспільно ефективного рівня забруднення і дозволяє впливати на поведінку платників в напрямку зниження частки палива, що при згоранні утворює найбільші викиди CO₂. Варто зазначити, що при такому підході один і той самий об'єкт оподатковується двічі, крім того оподаткуванню підлягає як готова продукція, так і фактори виробництва²², проте порушення критеріїв оптимальності податкової системи виправдовується необхідністю досягнення цілей кліматичної політики. З дев'ятнадцяти країн Європи, такий вид податку обрала більшість. Зокрема, податок у якості структурної компоненти CO₂ у ставці акцизного податку на пальне запроваджено у Данії, Ірландії, Люксембурзі, Норвегії, Португалії, Фінляндії, Франції, Швеції. В Ісландії, Ліхтенштейні, Нідерландах, Словенії, Швейцарії використовується подібний підхід, проте податок встановлено відокремлено від акцизу.

Країни, які не запровадили прямого податку на CO₂, беруть участь в європейській СТВ, тож емісія двоокису вуглецю має вартісну форму. Проте, на відміну від СТВ, яка встановлює максимальний рівень викидів, не визначаючи ціну викидів CO₂, і, водночас, задає певний екологічний цільовий орієнтир, податок на CO₂ враховує обидва фактори. З одного боку, Європейська Комісія декларує ефективність функціонування СТВ, яке забезпечило скорочення викидів парникових газів за останні п'ятнадцять років на 35 %²³. З іншого боку, податки на викиди двоокису вуглецю покликані покращити екологічні та кліматичні показники, підвищити ефективність роботи податкової системи та сприяти справедливості, добробуту та конкурентоспроможності країни.

Необхідно зауважити, що Міжнародний валютний фонд (далі – МВФ) підтримав ідею запровадити глобальний податок на викиди двоокису вуглецю в атмосферне повітря. МВФ дотримується позиції, що оподаткування є одним із найефективніших інструментів обмеження використання викопних видів палива і пов'язаних із ним викидів двоокису вуглецю²⁴. Крім того, податок може забезпечити механізм акумулювання фінансових ресурсів для переходу на відновлювані джерела енергії. Аби досягти цілей Паризької кліматичної угоди²⁵ щодо скорочення рівня викидів двоокису вуглецю в атмосферу на одну третину, МВФ рекомендовано країнам-учасникам запровадити збір за тонну викиду газу двоокису вуглецю на рівні 75 доларів США до 2030 р.²⁶ Першими країнами, які адаптували у свою практику податок на викиди двоокису вуглецю в доповнення до інших податків на енергоресурси, стали Данія, Фінляндія, Швеція та Норвегія. Висновки про ефективність такого податку неодноразово публікували дослідники²⁷. Ставки податку країнах Європи станом на 2021 р. наведені на рис. 2.2. Найбільшими є ставки, встановлені у Швеції – 116,33 євро за т CO₂, Швейцарії та Ліхтенштейні – 85,8 євро за т CO₂, Фінляндії – 62,0 євро за т CO₂. А найменшими – у Польщі: 0,07 євро за т CO₂, Україні – 0,25 євро за т CO₂, Естонії – 2,0 євро за т CO₂²⁸.

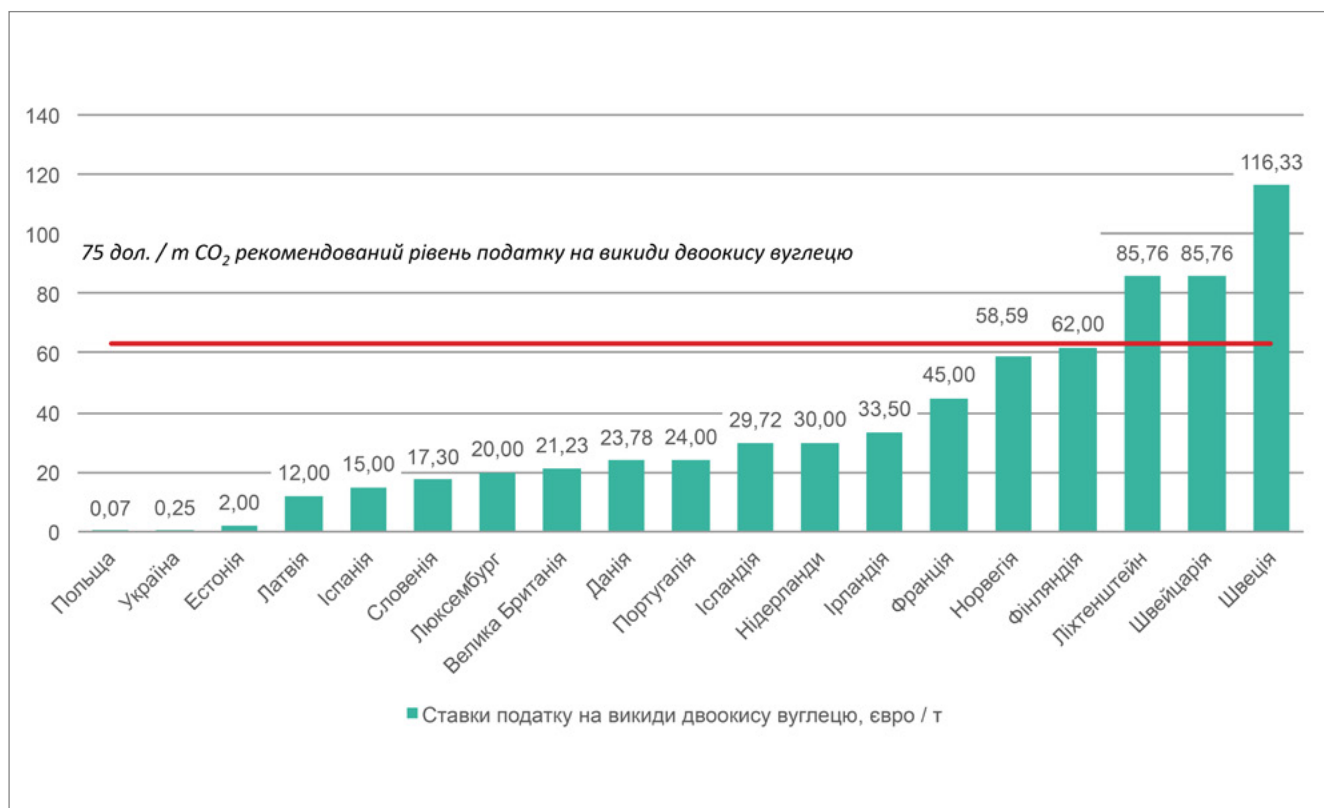
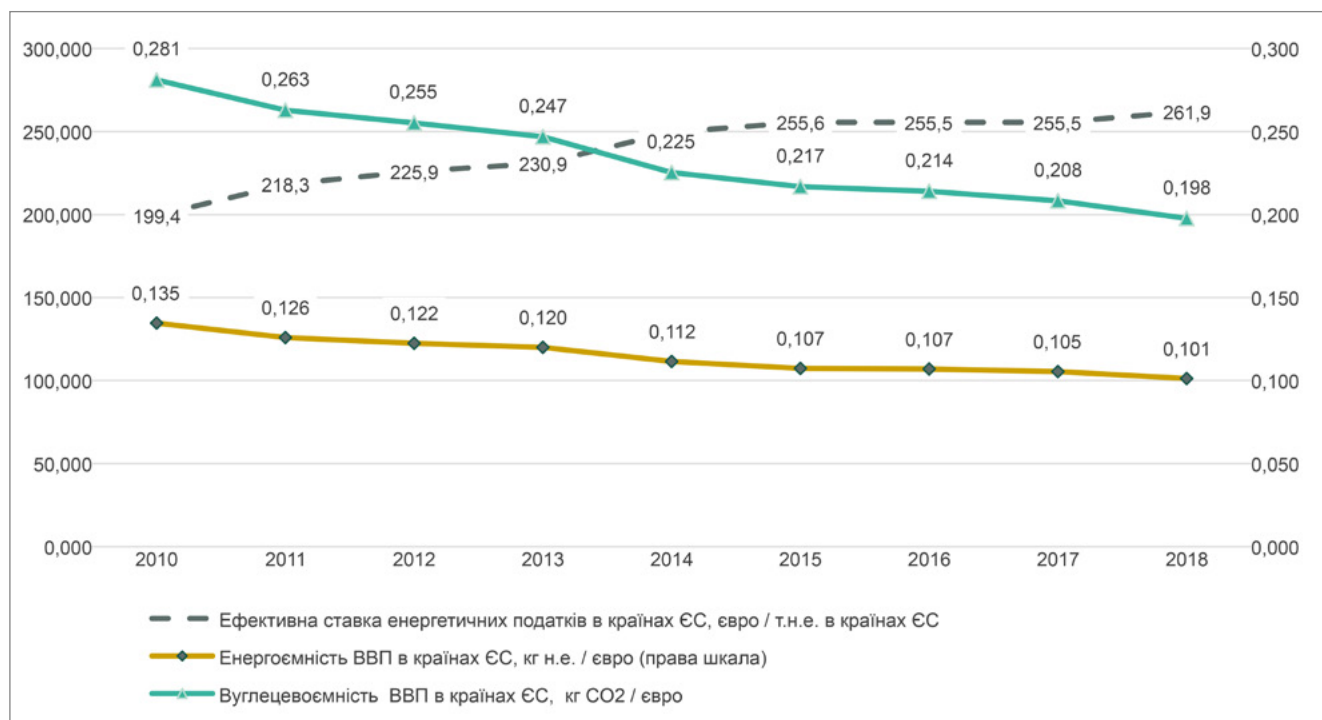

Рис. 2.2. Ставки безпосереднього податку на викиди CO₂ в окремих країнах Європи станом на 2021 р.²⁸

Джерело: складено за даними Міжнародного валютного фонду та ²⁹

При розробці заходів державної політики переходу до кліматично нейтральної економіки в Україні необхідно розглянути досвід взаємоузгодженого функціонування податків на викиди CO₂ та СТВ з метою вибору ефективної моделі ціноутворення на викиди двоокису вуглецю. Систематизація європейської практики ³⁰ впровадження заходів протидії зміні клімату дозволяє констатувати про поєднання зазначених цінових інструментів у вигляді таких моделей:

- модель 1 – країни використовують систему торгівлі викидами для обмеження викидів двоокису вуглецю та акцизні податки на енергоресурси, які опосередковано є ціновими інструментами скорочення викидів парникових газів. Безпосередні податки на викиди CO₂ не встановлені (Австрія, Бельгія, Греція, Італія, Литва, Німеччина, Словаччина, Угорщина, Чехія);
- модель 2 – країни комбінують систему торгівлі викидами з податком на викиди CO₂. При цьому, податок на викиди CO₂ може бути двох типів: 2 а) податок на споживання енергетичних ресурсів (fuel base carbon tax) (Данія, Ірландія, Ісландія, Ліхтенштейн, Люксембург, Норвегія, Нідерланди, Словенія, Португалія, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція); 2 б) податок на фактичні або виміряні викиди CO₂ (emission base carbon tax) та справлятися з фактичних або виміряних викидів CO₂ (Естонія, Іспанія, Латвія, Нідерланди, Польща, Україна);
- модель 3 – країни комбінують СТВ з податком / збором та механізмом підтримки мінімального рівня цін на викиди CO₂ (Carbon Price Floor, CPF), який використовується для збалансування ціноутворення в СТВ (Велика Британія). Суть інструменту полягає в тому, що якщо ціна на квоти в СТВ нижча за мінімальний рівень цін на викиди двоокису вуглецю в країні, виробники сплачують різницю у вигляді податку / збору. Це одночасно забезпечує стабільний рівень цін на викиди CO₂, спонукає до впровадження інвестицій в кліматично нейтральні технології та не викривлює ринкові умови для різних секторів економіки.

Примітка: Імпліцитна ставка податку на енергетичні ресурси визначається як співвідношення між надходженнями енергетичних податків і кінцевим споживанням енергоресурсів. Показник вимірюється в євро на toe.

Рис. 2.3. Зіставлення динаміки енергоємності та вуглецевоємності ВВП та імпліцитної (неявної) ставки податку на енергетичні ресурси упродовж 2010–2018 рр. в країнах ЄС

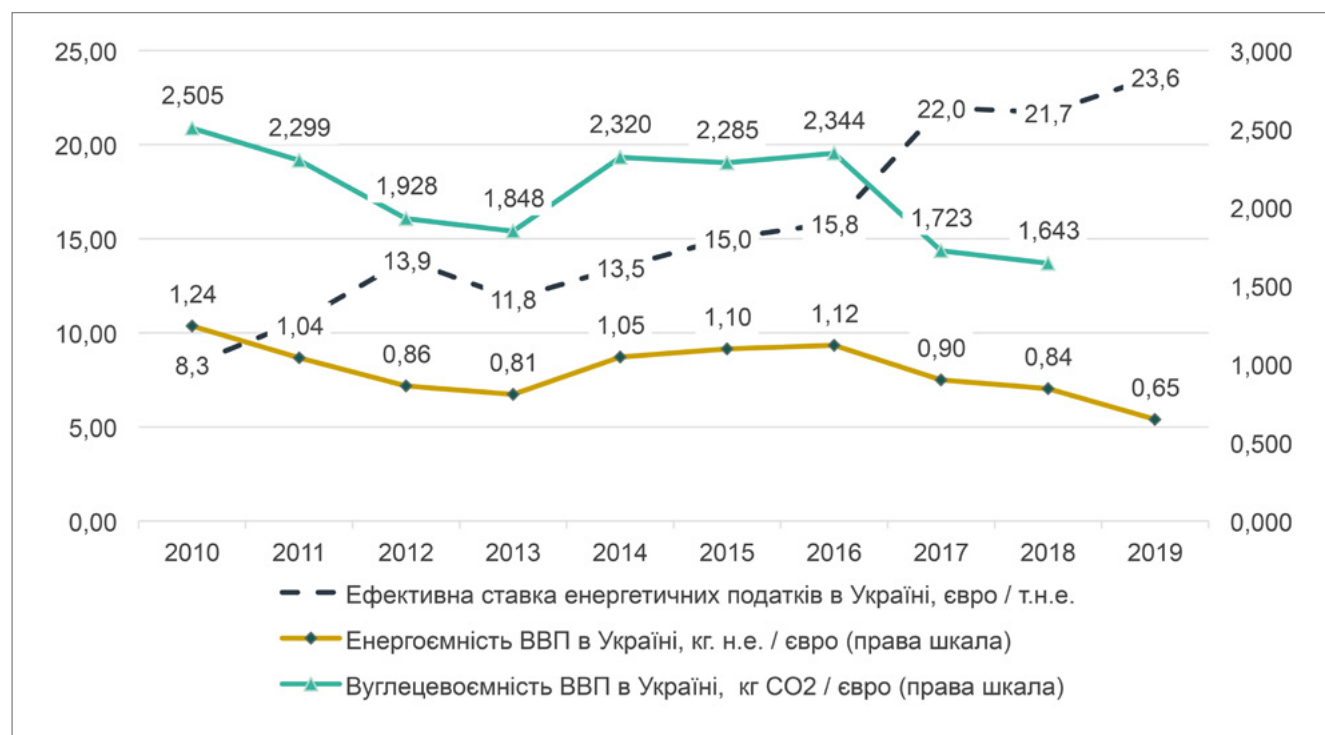
Джерело: Taxation trends in the European Union: Data for the EU Member States, Iceland and Norway (2020 Edition) Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. 308 p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c0b00da7-c4b1-11ea-b3a4-01aa75ed71a1>; дані Eurostat та International Energy Agency.

Необхідно підкреслити, що всі моделі функціонують у поєднанні з наявними режимами гармонізованого акцизного оподаткування енергоресурсів у ЄС. Держави-члени ЄС, а також Велика Британія³¹, Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія^{32, 33}, які застосовують податок на викиди CO₂, також є частиною СТВ ЄС. В окремих країнах підприємствам певних секторів, охоплених СТВ, надають пільги від сплати податку на викиди двоокису вуглецю у формі відшкодування суми сплаченого податку. Але є також країни, де одночасно застосовуються обидва інструменти до тих самих суб'єктів (наприклад, Велика Британія, Ірландія, Нідерланди, Фінляндія)³⁴.

З метою дослідження ефективності поєднання гармонізованих акцизних податків та податків на CO₂ проаналізуємо динаміку енергоємності та вуглецевоємності ВВП та імпліцитної (неявної) ставки податку на енергетичні ресурси (Implicit tax rate on energy, ITR), яка охоплює акцизні податки та податки на викиди CO₂, упродовж 2010–2018 рр. в країнах ЄС (рис. 2.3, 2.4). Варто зазначити, що зазвичай при розрахунку показників енергоємності та вуглецевоємності, загальне постачання первинної енергії та викиди двоокису вуглецю від спалювання палива ділять на ВВП за паритетом купівельної спроможності. Проте, оскільки при визначенні імпліцитних ставок енергетичних податків таке коригування надходження податків з енергетичних ресурсів не проводиться для розрахунку відповідних показників, використано ВВП у ринковий цінах.

Незважаючи на те, що акцизні податки на енергоресурси прямо не пов'язані з викидами CO₂, візуально можна простежити зворотній зв'язок імпліцитної ставки податку на енергетичні ресурси з показниками енергоємності та вуглецеємності ВВП. Відповідні значення коефіцієнтів кореляції в країнах ЄС становлять -0.994 та -0.988, в Україні – -0.665 та -0.723. Це дає можливість констатувати, що зі зростанням імпліцитної ставки скорочується енергоємність ВВП як в Україні, так і розвинених країнах, та свідчить про значний регулятивний ефект таких податків.

Однак, порівняно з країнами ЄС, в Україні показники енергоємності та вуглецеємності є значно вищими, зокрема в 2018 р. в 8,4 та 8,3 рази відповідно. Це свідчить про необхідність вжиття заходів щодо підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів у т.ч. й через податкові інструменти. Нині імпліцитна ставка енергетичних податків в Україні в 12 разів менша порівняно з країнами ЄС. Тому можна стверджувати про нереалізований фіскальний потенціал таких податків. Зважаючи на це, управлінські рішення щодо підвищення ставок податку на викиди CO₂ мають бути виваженими та враховувати низьку платоспроможність економічних агентів.

Примітка: Для конвертації надходжень енергетичних податків у євро використано середньорічний офіційний курс НБУ

Рис. 2.4. Зіставлення динаміки енергоємності та вуглецеємності ВВП та імпліцитної (неявної) ставки податку на енергетичні ресурси упродовж 2010–2019 рр. в Україні

Джерело: Taxation trends in the European Union: Data for the EU Member States, Iceland and Norway (2020 Edition) Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. 308 p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c0b00da7-c4b1-11ea-b3a4-01aa75ed71a1>; дані Eurostat та International Energy Agency.

3 Пропозиції до реформування податку на викиди двоокису вуглецю в Україні

В Україні до податкових інструментів обмеження викидів CO₂ належать акцизні податки на енергоресурси та податок на викиди двоокису вуглецю, який є складовою екологічного податку. В контексті цього на особливу увагу заслуговує податок на викиди двоокису вуглецю, який потребує вдосконалення податкового адміністрування задля забезпечення його фіскальної ефективності та зменшення транзакційних витрат на виконання податкового обов'язку.

До платників екологічного податку з викидів двоокису вуглецю належать суб'єкти, в яких сукупний річний обсяг викидів двоокису вуглецю перевищує 500 тонн. Відповідно, базою оподаткування податку на викиди CO₂ є обсяги емісії CO₂ в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, зменшені на 500 тонн за результатами податкового (звітного) року. Варто відзначити, що викиди CO₂ у транспортному секторі, які становлять близько 15 – 19 %, взагалі залишаються неоподатковуваними.

Станом на 2020 р. кількість платників такого податку сягає 20 тис. юридичних осіб. Річні податкові надходження у розрахунку на одного платника податків надзвичайно низькі та становлять близько 47,5 тис. грн. Це, для порівняння, становить 0,01% від подібного показника з акцизного податку з пального. При цьому в окремих видах економічної діяльності викиди CO₂ не в повному обсязі охоплені податком. Зокрема, в чорній металургії, яка належить до одного з найбільших забруднювачів атмосферного повітря та, відповідно, до найбільших платників податку на викиди двоокису вуглецю, лише 79 % викидів CO₂ оподатковані³⁵.

Проблема полягає в тому, що в Податковому кодексі України³⁶ розрахунок податку базується на фактичних показниках викидів CO₂, а практично він здійснюється за спеціальною методикою, яка є доволі складною – на основі кількості спожитих ресурсів та характеристики виробничого процесу в кращому випадку. Іноді підприємства визначають податкові зобов'язання «на око» на основі даних дозволу на викиди, які отримують ще до початку діяльності. Відповідно, адміністрування цього податку характеризується трудоємними податковими перевітками та необхідністю залучення фахівців природоохоронних органів для правильного розрахунку бази оподаткування. Це, зрештою, зумовлює недостатню ефективність функціонування податку, зниження законслухняності платників податків через існування можливостей уникнення покарання за порушення податкового законодавства. Все це не дозволяє дотримуватися принципу економічності оподаткування та актуалізує

необхідність пошуку можливостей спрощення процесу податкового адміністрування на основі кращих світових практик.

Виходячи з європейської практики для України, найбільш прийнятним є використання податків на викиди двоокису вуглецю у вигляді непрямого податку на споживання енергоресурсів. Це дозволить спростити адміністрування такого податку та стимулювати економічних агентів до зміни споживчої та виробничої поведінки, що зрештою сприятиме зменшенню енергоємності ВВП та протидіятиме зміні клімату.

Аналіз міжнародного досвіду дозволив з'ясувати, що для переведення податку на оцінену емісію двоокису вуглецю у форму податку на споживання палива використовують коефіцієнти вмісту вуглецю у паливі, який при згорянні перетворюється на двоокис вуглецю, його теплотворну здатність і коефіцієнт окислення. Такі коефіцієнти також є основною для складання кадастру викидів парникових газів кожної з країн-учасниць Кіотського протоколу. Зокрема, Міжурядовою групою експертів з питань зміни клімату (далі – МГЕЗК) розроблені типові коефіцієнти вмісту вуглецю в різних видах палива. Зважаючи на національні особливості характеристик палива кожної країни, коефіцієнти щодо вмісту вуглецю потрібно коригувати на відповідні показники палива, які визначені інституціями, що складають кадастри парникових газів. Так, в Ірландії основою для визначення ставки є коефіцієнти, які щорічно визначаються Агентством з охорони навколишнього середовища.

Такий досвід доцільно використати в Україні. Відповідні показники з врахуванням національних особливостей характеристик палива визначаються Національним центром обліку викидів парникових газів, а їхні значення стають основою для складання Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів за певний рік. Якщо такий підхід буде взято за основу трансформаційних процесів екологічного оподаткування викидів двоокису вуглецю, потрібно враховувати необхідність щорічного затвердження таких показників Міністерством охорони навколишнього природного середовища України.

Чинні коефіцієнти, використані у проєкті Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990–2018 рр.³⁷, наведено в додатку Б.

Формула для переведення ставки податку з такого, що заснований на емісії викидів двоокису вуглецю, на такий, що базується на фізичних одиницях вимірювання маси / об'єму палива, має такий вигляд:

$$Rate_{FB_n} = Rate_{EB} \cdot CC_n \cdot NCV_n \cdot COF_n \cdot D_n \cdot 44/12 \cdot 10^{-3}, \quad (3.1)$$

де $Rate_{FB_n}$ – ставка податку на викиди двоокису вуглецю на одиницю маси / об'єму п-го виду енергоресурсу, грн / т(мЗ);

$Rate_{EB}$ – ставка податку на викиди двоокису вуглецю на основі оціненої емісії, грн / т CO₂;

CC_n – вміст вуглецю п-му виді енергоресурсів (тС / ТДж) (тонна С / ТДж ідентична кг С / ГДж);

NCV_n – чиста теплотворна здатність п-го виду енергоресурсу (ГДж / т);

COF_n – коефіцієнт окислення вуглецю п-го виду енергоресурсів (зазвичай значення дорівнює 1, що відображає повне окислення. Більш низькі значення використовують лише для обліку вуглецю, який необмежено утримується у золі або сажі);

D_n – густина п-го виду енергоресурсів, у разі необхідності переведення одиниць вимірювання бази оподаткування з одиниць маси в одиниці об'єму, т / тис. мЗ;

44/12 – відношення молекулярної маси CO₂ до С.

Розрахунки ставок податку на викиди двоокису вуглецю на споживання енергоресурсів представлені в додатку В. Розрахунки проведені на основі формули 3.1 та емісійних коефіцієнтів, представлених у додатку Б, а також на основі урядового проєкту закону України № 5600³⁸ щодо підвищення ставок екологічного податку на викиди двоокису вуглецю до 30 грн / т, який 1 липня 2021 р. ухвалено в першому читанні Верховною Радою України, щодо підвищення ставок екологічного податку на викиди двоокису вуглецю до 30 грн / т, представлені в додатку В.

Варто зазначити, що такі ставки диференційовані відповідно до видів палива, які споживаються національною економікою за вмістом у ньому вуглецю. Крім того, при імplementації змін щодо встановлення податку на споживання енергоресурсів необхідно передбачити звільнення від сплати податку на використання біомаси, оскільки викиди двоокису вуглецю від спалювання деревини компенсуються поглинанням CO₂ під час зростання живого дерева.

При моделюванні надходжень податку на викиди двоокису вуглецю, заснованого на фізичних одиницях виміру палива, було побудовано низку економетричних моделей, які дозволили з'ясувати нееластичність попиту за ціною палива як для транспортного сектору (бензин -0,47; дизель -0,25; скраплений газ -0,28), так і для інших секторів (природний газ -0,002) та врахувати в потенційних надходженнях вплив певного зниження попиту (табл. 3.1).

Вид палива	Вид моделі
Транспортний сектор	
Бензин	$\widehat{Cons}_{gasoline_t} = 69\,590\,000 - 1\,411\,000 \cdot Price_{gasoline_t} + 0.6202 \cdot Cons_{gasoline_{t-1}}$ $t \quad 4.105 \quad -3.299 \quad 6.478$ $R^2 = 0.6874, \text{ Коефіцієнт еластичності} = -0.47$
Дизпаливо	$\widehat{Cons}_{diesel_t} = 59\,810\,000 - 1\,036\,000 \cdot Price_{diesel_t} + 0.6992 \cdot LnCons_{diesel_{t-1}}$ $t \quad 3.265 \quad -2.130 \quad 7.352$ $R^2 = 0.6149, \text{ Коефіцієнт еластичності} = -0.25$
Скrapлений газ	$Ln(\widehat{Cons}_{LPG_t}) = 3.27 - 0.28 \cdot Ln(Price_{LPG_t}) + 0.86 \cdot Ln(Cons_{LPG_{t-1}})$ $t \quad 3.1 \quad -2.786 \quad 16.1$ $R^2 = 0.8570, \text{ Коефіцієнт еластичності} = -0.28$
Стационарні джерела забруднення	
Природний газ	$\widehat{Cons}_{NG_t} = 57.8 - 0.001 \cdot Price_{NG_t} + 1.7 \cdot Cons_{NG_{t-1}} - 0.7 \cdot Cons_{NG_{t-2}}$ $t \quad 1.36 \quad -2.36 \quad 13.66 \quad -5.45$ $R^2 = 0.994, \text{ Коефіцієнт еластичності} = -0.002$
Позначення: $\widehat{Cons}_{gasoline_t}$, $\widehat{Cons}_{diesel_t}$, $\widehat{Cons}_{LPG_t}$, $\widehat{Cons}_{NG_t}$ – обсяги споживання бензину, дизельного палива, скрапленого та природного газу в поточному періоді; $Price_{gasoline_t}$, $Price_{diesel_t}$, $Price_{LPG_t}$, $Price_{NG_t}$ – ціни бензину, дизельного палива, скрапленого та природного газу в поточному періоді; $Cons_{gasoline_{t-1}}$, $Cons_{diesel_{t-1}}$, $Cons_{LPG_{t-1}}$, $Cons_{NG_{t-1}}$, $Cons_{NG_{t-2}}$ – обсяги споживання бензину, дизельного палива, скрапленого та природного газу в попередніх періодах	

Таблиця 3.1

Економетричні моделі цінової еластичності попиту на паливо (за даними ДССУ 2016 – 2019 рр.)

Зважаючи на те, що ринок нафтопродуктів є олігополістичним, таке навантаження матимуть споживачі палива. Проте, за нашими розрахунками, негативний вплив таких трансформацій в системі екологічного оподаткування на добробут споживачів буде незначний. Так, ціна на бензин, дизельне паливо та скраплений газ зростає на 3-8 копійок за літр порівняно з ціною станом на січень 2021 р., тобто на 0,2 – 0,4 %. Ціна на природний газ і мазут в середньому зростає на 0,3 %, а на вугілля енергетичне – 0,9 % (табл. 3.2).

Проблема полягає в тому, що в Податковому кодексі України розрахунок екологічного податку базується на фактичних показниках викидів CO₂, а практично він здійснюється за спеціальною методикою, яка є доволі складною.

Вид палива	Одиниця виміру	Ціни станом на січень 2021, грн	Пропонована ставка податку на викиди CO ₂ , грн	Нова ціна, грн	% подорожчання
1	2	3	4	5	6
Транспортний сектор					
ціна CO₂ 10 грн за тонну					
Бензин А-92	л	24.52	0.02	24.54	0.09
Бензин А-95	л	25.66	0.02	25.68	0.09
Дизельне пальне	л	24.84	0.03	24.87	0.11
Газ скраплений для автомобілів	л	12.67	0.02	12.69	0.12
ціна CO₂ 30 грн за тонну					
Бензин А-92	л	24.52	0.07	24.59	0.28
Бензин А-95	л	25.66	0.07	25.73	0.27
Дизельне пальне	л	24.84	0.08	24.92	0.32
Газ скраплений для автомобілів	л	12.67	0.05	12.72	0.36
Стаціонарні джерела забруднення					
ціна CO₂ 10 грн за тонну					
Природний газ	грн за тис. м3	7056.00	19.27	7075.27	0.27
Мазут	т	11850.00*	31.09	11881.09	0.26
Вугілля енергетичне	т	2220.00**	20.07	2240.07	0.90
ціна CO₂ 30 грн за тонну					
Природний газ	грн за тис. м3	7056.00	57.81	7113.81	0.82
Мазут	т	11850.00*	93.26	11943.26	0.79
Вугілля енергетичне	т	2220.00**	60.20	2280.20	2.71

* станом на лютий 2020 р. ** станом на січень 2020 р.

Таблиця 3.2

Вплив пропонованого податку на викиди CO₂ на ціну палива для транспортного сектору та стаціонарних джерел забруднення

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України; Біржові котирування. ТОВ «Українська енергетична біржа». URL: <https://www.ueex.com.ua/exchange-quotations/coal-products/#data-filter>; Аналітична панель (дашборди). НАК «Нафтогаз України». URL: <https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/F438EF501DD32D2CC225861B003DFA4A?OpenDocument&Expand=3&>.

У результаті вдосконалення інституційних засад адміністрування екологічного податку на викиди двоокису вуглецю шляхом переведення податку на оцінену емісію двоокису вуглецю у форму податку на споживання палива можна досягти суттєвого збільшення податкових надходжень, навіть не підвищуючи ціни CO₂. Так, за результатами моделювання на даних споживання окремих видів палива ³⁹ стаціонарними джерелами забруднення у 2019 р. – I кв. 2021 рр., потенційні податкові надходження при збереженні поточної ціни CO₂ розміром 10 грн за тонну в середньому становили на 70 % більше від фактичних показників (рис.3.1). Якщо ціну CO₂ збільшити до 30 грн за тонну, як пропонується в одному із останніх урядових законопроектів № 5600 ⁴⁰, з урахуванням скорочення споживання палива на коефіцієнт еластичності, такі потенційні надходження в середньому можуть зрости в 5,1 рази.

Розрахунки, проведені на основі даних Державної служби статистики України за 2019 р. про використання усіх видів палива з метою перетворення в інші види палива та енергію, власного споживання енергетичним сектором, кінцевого споживання, втрат при розподілі, транспортування та зберігання засвідчили, що надходження від стаціонарних джерел можна збільшити удвічі при ціні викидів 10 грн / т CO₂ і у 6,3 рази при ціні викидів 30 грн / т.

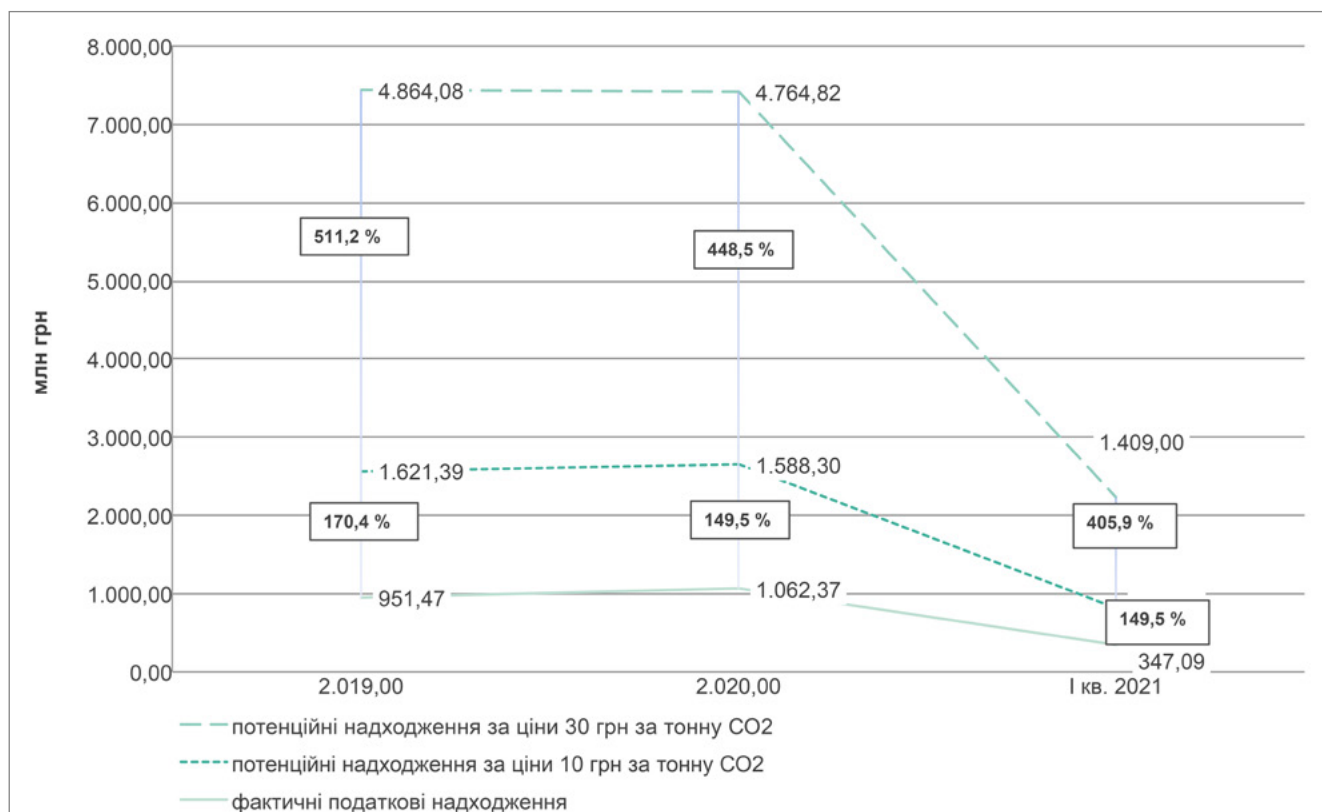

Рис. 3.1. Порівняння фактичних і потенційних надходжень екологічного податку за викиди в CO₂ за результатами моделювання на даних споживання окремих видів палива стаціонарними джерелами забруднення в 2019 – I кв. 2021 рр.

Джерело: складено авторами на основі Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених для Міністерства енергетики та вугільної промисловості України на державну підтримку вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції. Затверджений рішенням Рахункової палати від 12.11.2019 №32-2. URL: https://gr.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/32-2_2019/Zvit_32-2_2019.pdf.

Окрім цього, за рахунок залучення до оподаткування палива для транспортного сектору зростуть бюджетні надходження. За ціни 10 грн за тону CO₂ доходи становитимуть 1 151,7 млн грн, або 0,06 % ВВП. У випадку збільшення ціни до 30 грн за тону CO₂ очікуються надходження 5 357,7 млн грн, або 0,17 % ВВП.

Варто зазначити, що в металургії, цементній й інших галузях викиди CO₂ утворюються крім спалення енергоресурсів також і від промислових процесів та використання продуктів. Такі викиди не оподатковуються нині, та не будуть враховані при запропонованому підході. Зокрема, при виробництві клінкеру/цементу такі викиди можуть становити близько 50 %, навіть за умови повного переходу на відновлювані джерела енергії. У зв'язку з цим, потрібно буде додатково вивчити питання щодо розширення бази оподаткування та включення до неї відповідних викидів. Крім цього, потрібно передбачити нульову ставку податку або механізм компенсації сплаченого податку на паливо, яке буде використане у якості сировини для промислових технологічних процесів, наприклад у хімічній галузі. Для цього можна застосувати механізм, подібний до акцизного податку на легкі та важкі дистилати, що використовуються для виробництва етилену. Зокрема, такі енергоресурси оподатковуються за нульовою ставкою, а контролюючими органами здійснюється

контроль за їх цільовим використанням. Виробниками видається податковий вексель на суму акцизного податку, нарахованого на обсяг нафтопродуктів, що отримуються виходячи із ставки, яка визначається як різниця між базовою та нульовою ставкою акцизного податку. Податковий вексель вважається погашеним у разі документального підтвердження факту цільового використання легких та важких дистилатів винятково як сировини у виробництві етилену.

Враховання розроблених пропозицій, окрім підвищення фіскальної ефективності екологічного податку на викиди CO₂, створить можливості для реального відображення об'єктів оподаткування у податковій звітності платників податків і спростить перевірчий процес податкових органів.

При цьому, зростання податкової ставки без відповідних структурних зрушень щодо екомодернізації підприємств створить додаткове податкове навантаження та не призведе до суттєвого скорочення споживання енергоресурсів та, відповідно, викидів CO₂. Тобто досягти кліматичних цілей лише шляхом підвищення ставки не вдасться. Отже, за умов ухвалення законопроекту № 5600 необхідним є забезпечення цільового спрямування отриманих бюджетних надходжень на кліматичні, природоохоронні та ресурсозберігаючі заходи.

Зростання податкової ставки без відповідних структурних зрушень щодо екомодернізації підприємств створить додаткове податкове навантаження та не призведе до суттєвого скорочення споживання енергоресурсів та, відповідно, викидів CO₂.

Фокус державної політики має бути на ефективності використання податкових надходжень. У деяких країнах, окрім імплементації carbon tax, законодавчо детерміновано спосіб використання відповідних коштів, що збирають у визначеній пропорції до бюджету та спеціальних цільових фондів. Це спрямовано на покращення стану довкілля, а також заохочення екологічних ініціатив економічних агентів. Однак, загальним трендом розвинутих країн є субституція від цільового використання екологічних податків до універсального фіскального підходу.

Формування цільових фондів, кошти яких будуть через програми державної підтримки надаватися відповідним економічним агентам із метою зниження енергоспоживання та відповідних витрат, може пом'якшити соціальні наслідки фіскального регулювання екологічного розвитку. Наприклад, у Франції створено «Національне агентство з питань житлового господарства для підтримки інвестицій у енергоефективність», що, зокрема, допомагає домогосподарствам із помірними доходами, використовуючи відповідні кошти цільового фонду. У Швейцарії частка збору за викиди CO₂ рівномірно розподіляється між усіма громадянами через систему медичного страхування. У країнах Балтії частина податкових надходжень спрямовується на визначені спеціальні програми природоохоронного характеру.

Враховуючи позитивну європейську практику функціонування системи фінансування природоохоронних заходів, доцільними є пропозиції Міністерства довкілля та природних ресурсів України щодо створення спеціального фонду у формі юридичної особи публічного права. До нього пропонується спрямовувати 100% екологічного податку на викиди CO₂, а метою його має стати впровадження інструментів стимулювання

і підтримки здійснення природоохоронних заходів, в т. ч. у сфері зміни клімату⁴¹. Однак, важливими умовами забезпечення ефективності функціонування такого механізму є впровадження процедури конкурсного відбору проектів декарбонізації та розроблення системи контролю та звітності за цільовим використанням коштів.

Запропоновані заходи щодо підвищення інституційної спроможності податкового адміністрування за умови впровадження ефективних механізмів фінансування природоохоронних заходів у сфері декарбонізації сприятимуть зниженню викидів парникових газів і одночасно не погіршать конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Крім того, завдяки зміні бази оподаткування – податком на викиди двоокису вуглецю можна скоротити кількість платників податків із 20 тис. юридичних осіб до 1 тис. за одночасного збільшення середньої суми податкового зобов'язання одним платником податку від 47,57 грн до 2 103,12 грн. Обов'язок сплати цього податку пропонується покласти на податкових агентів – виробників та імпортерів енергоресурсів. Крім того, облік бази оподаткування стане простим і прозорим. Це забезпечить простоту перевірки правильності визначення податкового зобов'язання та невідворотність покарання за його заниження. Таким чином, регулятивний потенціал податку буде значно підвищений.

Водночас, значне зростання ставки податку на викиди CO₂ у зв'язку з низьким коефіцієнтом еластичності попиту на паливо не зумовить зміни поведінки платників податків та, відповідно, скорочення емісії CO₂. Крім того, за показником ВВП на душу населення Україна посідає 112 місце у світі та належить до групи країн із рівнем доходів нижче середнього рівня (Emerging Lower-middle income economy). Економічний експерт в Ukraine Economic Outlook А. Пантюхов зазначає, що підвищення податкового тиску в 9 випадках з 10 негативно відбивається на загальній економічній активності⁴². **Отже, зростання ставки податку може зумовити зниження ВВП країни та, відповідно, подальше зниження рівня доходів населення.**

Найбільший вплив таких заходів буде на електроенергетику та металургійну галузь, які створюють найбільшу емісію парникових газів. Так, збільшення ставки податку на викиди CO₂ до 30 грн за тону зумовить зростання цін на електроенергію на 1,5 – 2,6 % (потенційне збільшення ціни на 3–6 копійок). Внаслідок цього зростуть витрати як промислових споживачів, так і населення, оскільки податок закладається у собівартість кінцевої продукції. Крім того, галузь потребує значних інвестицій на екомодернізацію, оскільки в електроенергетиці занадто зношений фонд основних засобів, які є енергонеефективними. Проте зростання податкового навантаження може каталізувати процес виведення неефективних вугільних блоків і взагалі швидше згорання вугільної галузі і розвиток нових технологій, не тільки ВДЕ, але й високоманеврених та високоефек-

тивних газових. Разом з тим, подальше зростання вартості викидів двоокису вуглецю має відбуватись поряд з впровадженням відповідних механізмів фінансування заходів з підвищення енергоефективності. Це дозволить досягти більших екологічних ефектів. Як уже зазначалося, друга за обсягами викидів CO₂ стратегічно важлива галузь економіки України – металургія, частка якої у сукупному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств у середньому упродовж 2015–2019 рр. становить 6 %. Частка робочих місць від усіх працівників, працевлаштованих у промисловості в металургії, становила в середньому упродовж 2015–2019 рр. 11 % (рис. 3.2). Із заробітної плати працівників металургійних підприємств сплачено близько 13 % податку на доходи фізичних осіб, перерахованого переробною промисловістю до бюджету країни.

Зважаючи на те, що галузь є експортноорієнтованою, визначальним чинником формування попиту на продукцію української металургії, поза всяким сумнівом, лишається кон'юнктура світового ринку. Протягом минулих років вона була несприятливою, в т. ч. зважаючи на економічну ситуацію, зумовлену пандемією COVID-19. Унаслідок цього рентабельність підприємств галузі мала від'ємні значення. Однак упродовж аналізованого періоду частка металургійної продукції залишається на рівні 22 % сукупного експорту, що дозволяє поповнити валютну виручку України в середньому на 9 млрд дол. США щорічно (рис. 3.3).

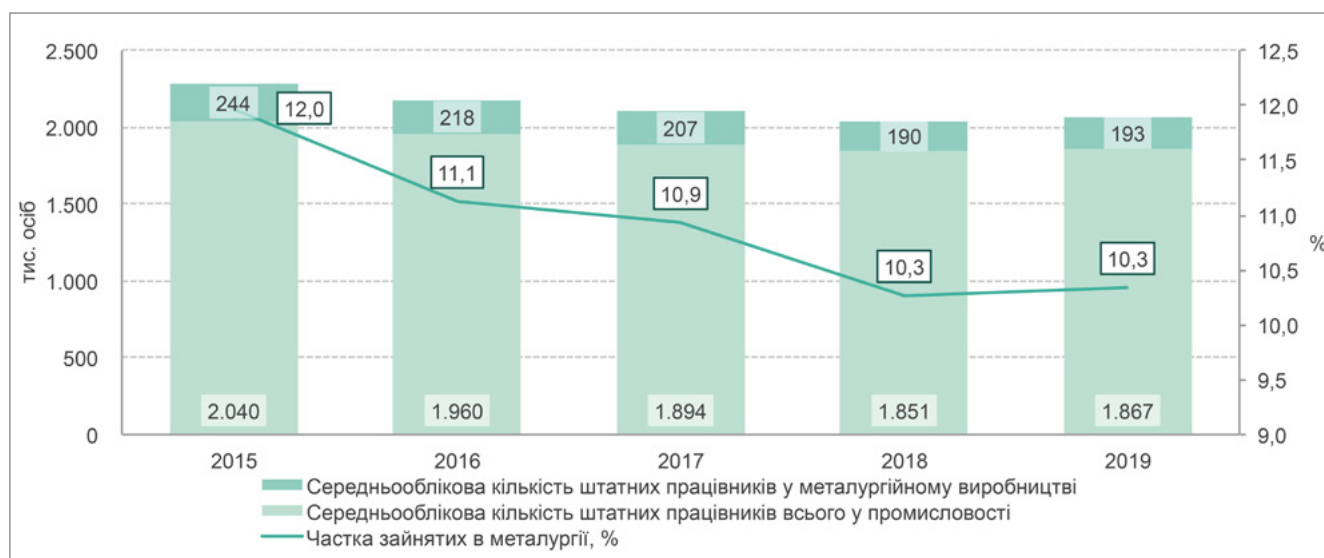

Рис. 3.2. Динаміка частки зайнятих працівників у металургійному виробництві упродовж 2015–2019 рр.

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

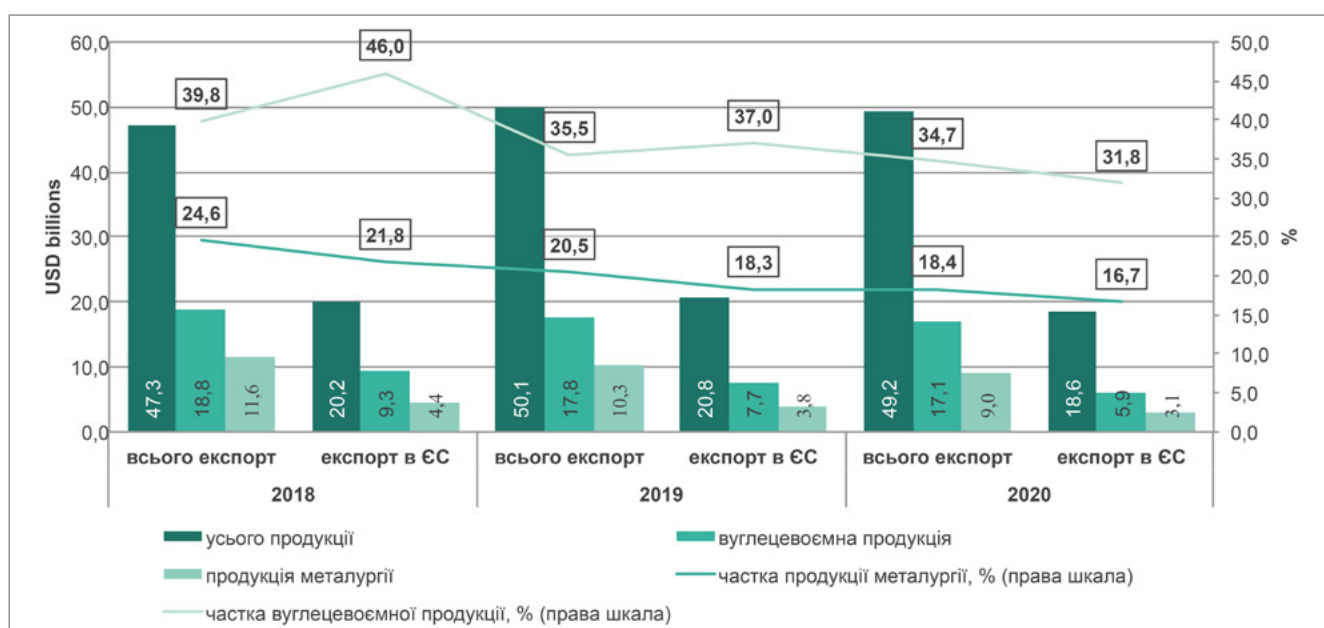

Рис. 3.3. Динаміка частки експорту вуглецевої продукції, в т. ч. металургійної, в загальному обсязі експорту продукції та експорту в ЄС упродовж 2018–2020 рр.

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

Протягом останніх років відбулася переорієнтація експортних потоків галузі переважно до європейських країн, що пов'язано з військовою агресією РФ. Зокрема, частка металургійної продукції до країн ЄС упродовж 2018 – 2020 рр. в середньому сягала 19 %, або майже 50 % усієї вуглецевоемної продукції.

У зв'язку з цим, подальше різке підвищення вартості викидів двоокису вуглецю понад 30 грн. для металургійної галузі створить ризики зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції, скорочення зайнятості населення та зменшення ВВП. Важливим в цьому контексті є надання часу та можливості проведення екомодернізації та декарбонізації металургійних підприємств України задля зменшення викидів CO₂. Після закінчення цього періоду доречно надалі підвищити ставку на викиди CO₂, щоб поступово досягти європейського рівня. Адже з введенням СВМ різниця в ціні на викиди двоокису вуглецю скоріше за все буде надходити в бюджет країн ЄС. Чим вищим буде рівень податку в Україні, тим більшими будуть вітчизняні податкові надходження і тим менше йтиме в ЄС.

Металургія є найбільш енергоємним видом економічної діяльності промисловості України, яка становить понад 18 % сукупного кінцевого споживання енергоресурсів. З них 48 % – вугілля і торф, 17 % природного газу, 18 % електроенергії, 16 % теплоенергії та менше 1 % відновлюваних джерел енергії. При цьому в Україні і досі застосовується застарілий та енергонеефективний мартенівський спосіб⁴³ одержання сталі, частка якого є найбільшою у світі (в 2020 р. – 19 % порівняно зі світовим показником 0,3 %). У свою чергу, розвиток світової металургії відбувається в напрямку покращення енергетичних показників наявного обладнання. Зокрема, у розвинених країнах для чорної металургії характерними є інтенсивні структурні зрушення, а саме переважне застосування киснево-конверторного (73,2 % усієї виготовленої у світі сталі) або електросталеплавильного способу виробництва (26,3 %) і впровадження нових концепцій функціонування електродугових печей та нових технологій лиття. Покращення операційної ефективності, включаючи посилений контроль процесів і стратегії прогностичного технічного обслуговування, а також впровадження найкращих доступних технологій сприяють приблизно 20 % сукупної економії викидів⁴⁴. Також фахівцями Всесвітньої асоціації виробників сталі для забезпечення декарбонізації розроблено необхідний трансформаційний набір технологій та підходів, зокрема:

1) уловлювання, використання та зберігання вуглецю (Carbon capture, utilisation and storage, CCUS), яке може відіграти вирішальну роль у цій стійкій трансформації. Для деяких промислових процесів і процесів трансформації палива CCUS є одним із найбільш економічно вигідних рішень, доступних для масштабного скорочення викидів;

2) заміна коксу відновлюваним воднем може бути чистою альтернативою вугілля при відновленні залізної руди і може замінити природний газ як джерело високо-температурного тепла в металургійній промисловості. Водень реагує з оксидом заліза подібно до окису вуглецю, але замість утворення вуглекислого газу єдиним побічним продуктом є водяна пара. Коли водень, що використовується в цьому процесі, отримується із відновлюваних або декарбонізованих джерел, процес виготовлення сталі може стати вуглецево нейтральним, створюючи «зелену сталь»;

3) використання електричної енергії в процесі, що базується на електролізі⁴⁵.

Отже, у світовій практиці існують ефективні технології скорочення викидів CO₂. Завдяки таким та подібним технологіям можна зменшити витрати енергоресурсів на виробництво тонни чавуну з 13-14 ГДж до 2-2,7 ГДж, а вартість технологій на такі заходи може становити \$540-600/т сталі⁴⁶. Енергоємність ультрасучасних доменних печей вже наближається до практичної мінімальної потреби в енергії. За умови такої екологічної модернізації виробництва підвищення ставки податку не створить значного податкового навантаження, оскільки база оподаткування може бути зведена до мінімуму.

4 Вплив сучасного режиму енергетичного субсидування на ефективність податку на викиди двоокису вуглецю

До чинників, які нейтралізують вплив екологічного оподаткування на рівень надмірного навантаження на навколишнє природне середовище (НПС), відносять енергетичні субсидії – будь-які види державної підтримки енергетичних ВЕД, що призводять до зниження витрат на виробництво енергоресурсів, підвищують ціну, отримувану виробниками, або знижують ціну, яку платять споживачі⁴⁷. Їх надання зумовлює значні негативні ефекти як для довкілля, так і для економіки. До такого можна віднести: заохочення нераціонального споживання енергоресурсів; прискорення зниження експорту; створення диспропорцій у розподілі прибутків на користь більш заможних верств населення; збільшення навантаження на державний бюджет; створення загроз енергетичній безпеці за рахунок збільшення імпорту; викривлення ринку і створення перешкод (або їх витіснення) для інвестицій у ресурсозбережні технології; стимулювання шахрайства та корупції в субсидуванні⁴⁸. Субсидії виробникам або споживачам призводять до зниження ціни на енергоресурси для кінцевих користувачів, зумовлюють зростання рівня споживання енергоресурсів і, відповідно, збільшення обсягів емсії забруднювальних речовин. Раціоналізація енергетичних субсидій передбачає комплекс заходів з їх інвентаризації, аналізу та оцінювання для пошуку ефективних механізмів їх надання. Перехід від надання

пільг зі споживання енергетичних ресурсів на адресну підтримку малозабезпечених верств населення сприятиме зниженню навантаження енергетичних субсидій на державний бюджет, більш ефективному розподілу фінансових ресурсів, а також зменшенню надмірного навантаження на НПС.

Тому раціоналізація енергетичних субсидій та їх скасування в цілому в довгостроковій перспективі є важливим завданням у контексті структурних реформ, необхідних для стимулювання підвищення зайнятості та розвитку і посткризового відновлення світової економіки та покращення стану НПС як у економічно розвинених країнах світу⁴⁹, так і в Україні.

Запровадження реформ із раціоналізації субсидій зумовить економічний (більш ефективний розподіл та раціональне використання енергетичних ресурсів тощо), фіскальний (за рахунок зменшення бюджетних витрат і податкових пільг можна зменшити дефіцит бюджету і обсяг зовнішньої заборгованості) та, що більш важливо – екологічний ефект (зниження викидів парникових газів та інших забруднювальних речовин в атмосферне повітря).

Визначальний вплив на НПС заходів із раціоналізації енергетичних субсидій буде наявний у разі заміщення енергоресурсів із традиційних на альтернативні або активного впровадження заходів з енергозбереження.

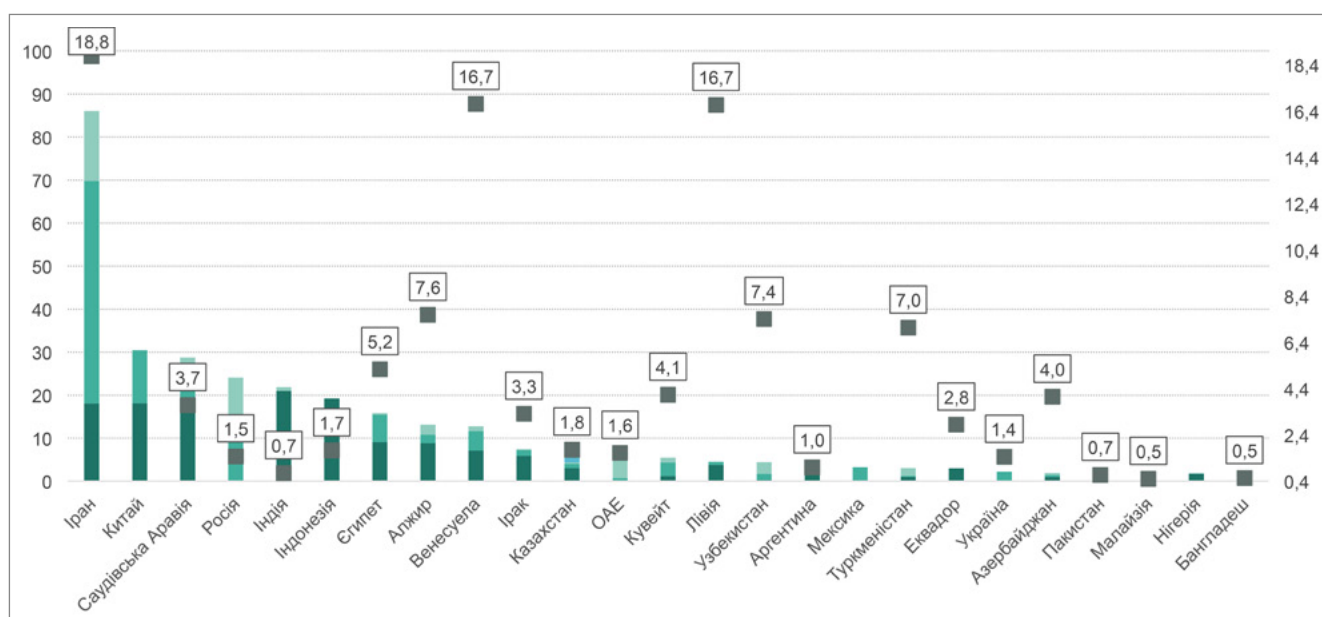

Рис. 4.1. Енергетичні субсидії у 25 країнах із найбільшими їх обсягами у 2019 р., млрд дол. США та % ВВП

Джерело: Energy subsidies. Tracking the impact of fossil-fuel subsidies. International Energy Agency.

URL: <https://www.iea.org/topics/energy-subsidies>

Актуальність зниження обсягів енергетичних субсидій для України не викликає сумнівів, адже за обсягом енергетичних субсидій Україна належить до 25 країн світу з найбільшим їх рівнем (рис. 4.1). У 2019 р. їх обсяг становив 1,5 % ВВП.

Україна продемонструвала активне впровадження реформ у сфері енергетичних субсидій. Значним чином на це вплинули такі події, як окупація Криму РФ у 2014 р. та початок військового конфлікту на Донбасі, що порушило ланцюг енергопостачання України, оскільки значна частина вугільних шахт розташована саме в цьому регіоні⁵⁰. Надзвичайно складна економічна і політична ситуація призвела до того, що тягар енергетичних субсидій став непосильним для бюджету України, і Уряд був змушений вдатися до доволі радикальної реформи енергетичних субсидій⁵¹. Зважаючи на міжнародні зобов'язання, зокрема відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та вимоги МВФ, Україна розпочала впроваджувати заходи з підвищення енергоефективності.

Зокрема, Уряд зменшив перехресне субсидування в електроенергетичному секторі та розпочав діяльність у напрямку лібералізації ринку. Більш того, держава поступово припиняє субсидування вугільного сектору та виводить з експлуатації збиткові державні шахти. Від 2014 р. Програма допомоги в управлінні енергетичним сектором (Energy Sector Management Assistance Program, ESMAP) Світового банку⁵², через свій Механізм реформування енергетичних субсидій, надавала консультації та підтримку Уряду України у впровадженні реформ тарифів і субсидій на енергетику, а також пов'язаних із цим заходів соціального захисту задля недопущення енергетичної бідності. Як результат, Уряд підвищив тарифи у 2014–2016 рр. до ринкового рівня на 470 % на природний газ для домашніх господарств та на 193 % на централізоване опалення. Це позитивно вплинуло на скорочення дефіциту бюджету та національного боргу. Зокрема сприяло поліпшенню фінансової життєздатності газового сектору, який у 2016 р. вперше зафіксував фінансовий профіцит.

Водночас Уряд надав підтримку малозабезпеченим верствам населення при зростанні цін на комунальні послуги, збільшивши кількість бенефіціарів за програмою житлово-комунальних субсидій з 1 млн до 6,9 млн домогосподарств у 2018 р. і до 3 млн у 2021 р. Хоча чинна система цільових субсидій є необхідним заходом підтримки вразливих верств населення, вона також може стати стримувальним фактором для енергозбереження на рівні домогосподарств, враховуючи, що близько третини їх наразі отримують часткову компенсацію на сплату комунальних послуг у межах соціальних нормативів споживання. Це, у свою чергу, може зашкодити довгоочікуваній модернізації житлового сектору⁵³. Через посилення вимог щодо адресності субсидій у подальшому їх кількість була зменшена до 3,6 млн домогосподарств у 2019 р. та до 3 млн домогосподарств – у 2021 р. Паралельно

було вжито інформаційних заходів щодо забезпечення обґрунтованого висвітлення політичних рішень і підтримку Уряду щодо посилення механізмів соціальної допомоги.

Враховуючи, що ціни на нафту та нафтопродукти в Україні є ринковими, при інвентаризації Міжнародним енергетичним агентством (далі – МЕА) не виявлено жодних субсидій у нафтовому секторі. Державна допомога суб'єктам господарювання у вугільній галузі також не вважається енергетичною субсидією, оскільки методологія цінової різниці охоплює лише ті втручання Уряду, які впливають на ціни для кінцевих споживачів. Однак в Україні використовують виробничі субсидії для шахт державної власності⁵⁴. Внаслідок цього державні підприємства реалізовували готову товарну вугільну продукцію нижче її собівартості. Це призводило до систематичного недоотримання ними доходів (створювало різницю між ціною реалізації та собівартістю – непокриті реалізацією збитки).

У цілому державними підприємствами, які отримали кошти державної підтримки на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції, від реалізації товарної вугільної продукції нижче її собівартості отримано непокриті збитки, які упродовж 2017–2019 рр. становили в середньому 3,9 млрд грн. При цьому середня собівартість готової товарної вугільної продукції вугледобувних підприємств постійно зростала (рис. 4.2)⁵⁵. Для порівняння, собівартість видобутку однієї тони вугілля на шахті ДП «ВК «Краснолиманська» в Донецькій області у січні 2021 р. становила 260 тис. грн/т, у лютому 1 111,7 тис. грн/т, у березні – 1 173,5 тис. грн/т, у квітні – 928,2 тис. грн/т⁵⁶.

Отже, питання формування ціни на вугільну продукцію залишаються невирішеними. Від початку пандемії COVID-19 в Україні державна підтримка в галузі декарбонізації, енергоефективності та екологічних заходів зменшилась, а підтримка викопних видів палива – навпаки – зросла, що суперечить світовій практиці (рис. 4.3).

Рис. 4.2. Динаміка непокритих збитків вугільних шахт і середньої собівартості готової продукції упродовж 2017–2019 рр.

Джерело: складено авторами на основі Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених для Міністерства енергетики та вугільної промисловості України на державну підтримку вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції. Затверджений рішенням Рахункової палати від 12.11.2019 №32-2. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/32-2_2019/Zvit_32-2_2019.pdf

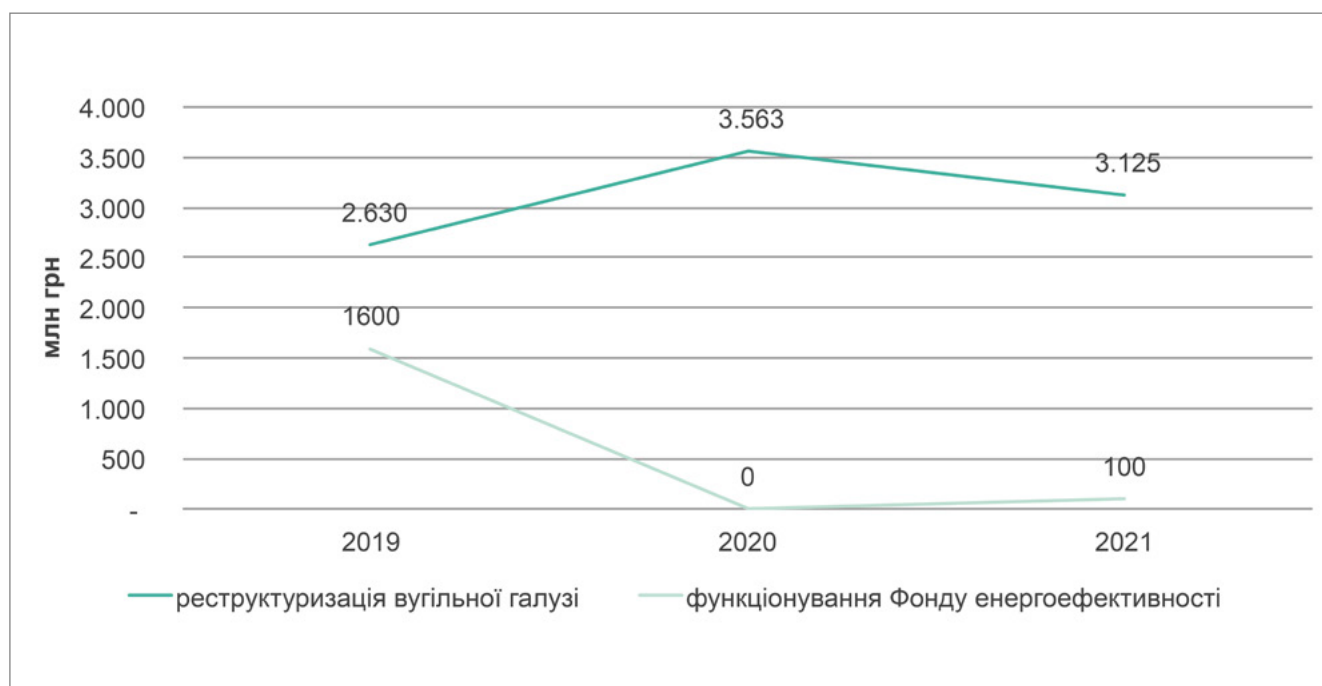

Рис. 4.3. Динаміка витратків Зведеного бюджету України на реструктуризацію вугільної галузі та екомодернізацію упродовж 2019 – I кв. 2021 рр.

Джерело: складено на основі Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» від 23.11.2018 № 2629-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text>; Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» від 14.11.2019 № 294-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>; Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» від 15.12.2020 № 1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>

Доцільно передбачити поетапне припинення субсидування собівартості державних вугільних підприємств, а за рахунок вивільнених коштів збільшити фінансування на працевлаштування та соціальну підтримку працівників.

Варто відзначити, що на фінансування Фонду енергоефективності у державному бюджеті на 2020 р. було закладено 1,6 млрд грн, але відповідно до ухвалених змін від 13 квітня 2020 р. ці кошти були переспрямовані до фонду боротьби з COVID-19 та його наслідками ⁵⁷.

Нині в Україні розглядають питання щодо трансформації вугільної галузі, зокрема реалізації пілотних проєктів у двох шахтарських містах – Червонограді та Мирнограді. Вони передбачають створення нових виробництв і можливостей для громад шахтарських міст. При цьому пропонується поділити державні вугільні шахти на три категорії, а саме: 1) ресурсна база енергетичної компанії «Центренерго», у складі якої передбачається подальше створення вертикально інтегрованої компанії з найбільш ефективних вуглевидобувних підприємств; 2) шахти «подвійного» призначення, тобто видобувні енергетичне і коксівне вугілля, яке використовується в металургії; 3) шахти, які будуть запропоновані для приватизації не тільки як вуглевидобувні підприємства, а і як цілісні майнові комплекси. Такі об'єкти можуть використовуватися після перепрофілювання для іншої господарської діяльності.

Зазначимо, що трансформація вугільних регіонів в Україні має тривати до 2028–2030 р. В Україні – 60 населених пунктів із 30 тисячами задіяних у вугільній галузі працівників потребують впровадження таких заходів ⁵⁸.

Енергетичні субсидії підприємствам не спричинили значного позитивного імпульсу для бенефіціарів і суб'єктів суміжних галузей. Це свідчить про необхідність подальшого перегляду механізму надання та обсягу бюджетно-податкової підтримки енергетики України, що явно вивільнить додаткові фінансові ресурси в системі державних фінансів. Такі ресурси можна доволі ефективно розмістити в тих видах економічної діяльності, які реально можуть надати позитивних імпульсів розвитку суміжним галузям. Зокрема, сільське господарство, машинобудування, розбудова інфраструктури. Доволі продуктивним інструментом скорочення субсидій є процес приватизації, який дає можливість бізнесу самостійно на ринковій основі здійснювати свою діяльність самоокупним способом. Виходячи з цього, вважаємо за доцільне передбачити поетапне припинення субсидування собівартості державних вугільних підприємств, а за рахунок вивільнених коштів збільшити фінансування на працевлаштування та соціальну підтримку працівників. Також передбачити кошти на проведення реструктуризації вугледобувних підприємств на основі концентрації виробничого потенціалу та раціонального використання фінансових ресурсів; проводити подальшу приватизацію перспективних та ліквідацію безперспективних підприємств вугільної галузі.

Незважаючи на значні успіхи у сфері реформування енергетичних субсидій, їх обсяг залишається значним та знижує вартість енергоресурсів. Це суттєво зменшує регулятивну ефективність податку на викиди двоокису вуглецю, оскільки не забезпечує справедливої ціни на його викиди.

Висновки

У виданні запропоновано розв'язання важливого науково-практичного завдання – удосконалення методології визначення принципів екологічного оподаткування викидів двоокису вуглецю та розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності адміністрування екологічного податку в Україні.

Розглянуто високий ступінь національної свідомості та політичної волі органів виконавчої влади щодо впровадження заходів обмеження викидів двоокису вуглецю в Україні як через підвищення рівня ставок екологічного податку на викиди CO₂, так і через створення спеціального цільового фонду, в якому акумулюватимуться податкові надходження для фінансування заходів із протидії змін клімату.

У процесі дослідження визначено особливості сутнісних характеристик екологічних податків. З'ясовано синергетичний ефект безпосереднього податку на викиди двоокису вуглецю та системи торгівлі викидами парникових газів у напрямку створення цінових сигналів для відображення вартості викидів двоокису вуглецю за цінами, що спонукають емітентів CO₂ враховувати

величину екологічної шкоди за ринковими цінами. Виявлено, що до видів податків, які дозволяють скоротити викиди двоокису вуглецю, належать: 1) безпосередні податки на викиди CO₂, ставка яких складається лише з екологічної компоненти; та 2) акцизні податки на енергоресурси, в яких до екологічної компоненти додано фіскальну. Визначено, що видами безпосередніх податків є: податки на виміряну або оцінену емісію та податок на споживання енергоресурсів, ставки якого диференційовано залежно від вмісту вуглецю в паливі.

На основі узагальнення кращих європейських практик оподаткування викидів CO₂ здійснено класифікацію форм комбінування цінових інструментів протидії зміні клімату, а саме – виділено такі моделі:

- 1) основним інструментом обмеження викидів CO₂ є система торгівлі викидами парникових газів (Австрія, Бельгія, Греція, Італія, Литва, Німеччина, Словаччина, Угорщина, Чехія);
- 2) поєднання системи торгівлі викидами з податком на викиди двоокису вуглецю, яка поділяється на підвиди:
 - 2.а) комбінування системи торгівлі викидами з непрямим податком на споживання енергоресурсів / структурною компонентною двоокису вуглецю у ставці акцизних податків (Fuel Base Carbon Tax);
 - 2.б) комбінування системи торгівлі викидами з податками на викиди двоокису вуглецю як складової податків на забруднення навколишнього природного середовища (Emission Base Carbon Tax);
- 3) комбінування системи торгівлі викидами з механізмом підтримки мінімального рівня цін на двоокис вуглецю (Carbon Price Floor, CPF). Зроблено висновок про те, що оподаткування викидів CO₂ через стягнення податку з вмісту вуглецю в паливі встановлюється в країнах, які обрали своїм пріоритетом простоту та ефективність податкового адміністрування.

Впровадження запропонованих заходів щодо трансформації екологічного податку на викиди CO₂ стимулюватиме економічних агентів до зміни споживчої та виробничої поведінки, що зрештою сприятиме зменшенню енергоємності та вуглецевої ВВП та протидіятиме зміні клімату.

В контексті удосконалення інституційних засад адміністрування екологічного податку в Україні найбільші переваги має запровадження непрямого податку споживання енергоресурсів залежно від емісійних коефіцієнтів викидів двоокису вуглецю. Це дозволить поряд із встановленням ціни за кожен тону викидів CO₂ задіяти статичну та динамічну ефективність екологічного податку, які, відповідно, полягають у здатності забезпечувати зменшення емісії CO₂ найменш витратним способом та впливати на процес технологічних змін через створення стимулів до розробки та впровадження інноваційних технологій для зменшення викидів. Також це сприятиме підвищенню ефективності адміністрування такого податку, оскільки дозволить:

- 1) скоротити кількість платників податків через впровадження інституту податкових агентів при одночасному зростанні суми сплаченого податку одним платником;
- 2) спростити порядок розрахунку бази оподаткування платниками податків та працівниками податкових органів;
- 3) збільшити фіскальну ефективність податку на викиди двоокису вуглецю від стаціонарних джерел щонайменше на 70 % в разі встановлення ціни CO₂ на рівні 10 грн за т (в 5 разів при встановленні ціни CO₂ на рівні 30 грн за т) та залучити потенційні надходження від транспортного сектору, що зумовить у сукупності зростання надходжень до 0,06 – 0,017 % ВВП;
- 4) сприятиме дотриманню принципів податкового законодавства щодо економічної ефективності та невідворотності настання відповідальності у разі порушення податкового законодавства.

Впровадження запропонованих заходів щодо трансформації екологічного податку на викиди CO₂ стимулюватиме економічних агентів до зміни споживчої та виробничої поведінки, що зрештою сприятиме зменшенню енергоємності та вуглецевої ВВП та протидіятиме зміні клімату. Поряд з цим, такі інституційні перетворення не зумовлять значного погіршення добробуту для кінцевих споживачів.

В результаті дослідження констатовано, що збільшення вартості викидів двоокису вуглецю до 30 грн / т та запропоновані заходи будуть дієвими лише за умови впровадження:

- 1) цільового використання бюджетних надходжень через спеціальний фонд на заходи з екомодернізації та декарбонізації з метою поглибленого виконання компенсаційної функції екологічного податку. При чому, фокус державної політики має бути приділений ефективності використання податкових надходжень. Адже зростання податкового навантаження без відповідних структурних зрушень щодо екомодернізації підприємств створить додаткове податкове навантаження та не призведе до скорочення споживання енергоресурсів та відповідно викидів двоокису вуглецю. Тобто досягти екологічних цілей лише шляхом коригування ставки не вдасться;
- 2) після зростання вартості викидів CO₂ необхідно надати термін для проведення модернізації вуглецевоємних виробництв з подальшим підвищенням податкового навантаження. Це дасть можливість промисловості адаптуватися до нової ставки.

Визначено, що чинниками зменшення регулятивного потенціалу екологічного податку на викиди CO₂ є енергетичні субсидії. Вони знижують ціну енергоресурсів та послаблюють цінові сигнали емітентам викидів. Проте український Уряд доклав значних зусиль задля реформування субсидій на викопні палива, що дозволило скоротити дефіцит бюджету. Водночас отримані заощадження частково спрямували на цільові субсидії для малозабезпечених груп і програму з енергоефективності у житловому секторі.

Використані джерела

- 1 Mancur O. Jr. The Logic of Collective Action: The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups. Cambridge: Harvard University Press 1971. 208 p.
- 2 Про схвалення Другого національно визначеного внеску України до Паризької угоди: проект розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <https://bit.ly/3h7VDkW> (mepr.gov.ua/files/images).
- 3 Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.
- 4 Європейський зелений курс: можливості та загрози для України. Аналітичний документ. ГО «Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» і ГО «ДІКІС ГРУП». 2020. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2020/european-green-dealwebfinal_UKR_IER_com_ua.pdf.
- 5 Міністерство фінансів презентує проект змін до податкового законодавства. Міністерство фінансів України. 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ministerstvo-finansiv-prezentuye-proekt-zmin-do-podatkovogo-zakonodavstva>.
- 6 Урядовці і бізнес напружують пропозиції щодо зменшення викидів вуглецю відповідно до планів ЄС. 2020. URL: <https://mepr.gov.ua/news/35368.html>.
- 7 Заявка Департаменту адміністрування податків Державної податкової служби України на Наукову (науково-технічну) роботу на тему «Оптимізація екологічного оподаткування діяльності, яка створює надмірне навантаження на навколишнє природне середовище» № 17/2020 від 12.09.2019 Науково-дослідному інституту фіскальної політики Університету Державної фіскальної служби України.
- 8 13 травня 2021 р. відбулися слухання у Комітеті на тему: «Розподіл та використання екологічного податку в Україні: сучасний стан та пріоритетні напрями реформування». Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування 2021. URL: http://komekolog.rada.gov.ua/news/main_news/75532.html.
- 9 Міненерго пропонує встановити нульову ставку екологічного податку в результаті спалювання біопалива – триває обговорення законопроекту. Міністерство енергетики України. 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minenergo-proponuye-vstanoviti-nulovu-stavku-ekologichnogo-podatku-v-rezultati-spalyuvannya-biopaliiva-trivaye-obgovorenniya-zakonoprojektu>.
- 10 Про Національний план дій з відновлювальної енергетики на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України; План, Заходи від 01.10.2014 № 902-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/902-2014-%D1%80#Text>.
- 11 Понад 8 % склала частка «зеленої» енергії (із великими ГЕС) у кінцевому енергоспоживанні України на кінець 2019 року / Держенергоефективності. URL: <https://sae.gov.ua/uk/news/3620>.
- 12 Варто зазначити, що цінові інструменти обмеження викидів CO₂ у межах Європейського зеленого курсу (European Green Deal) та відповідно до зобов'язань ЄС щодо досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 р. мають бути розширені через запровадження інструменту, що доповнить податки та СТВ. Механізм регулювання вуглецю на кордоні (Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM), про який детальніше буде розказано нижче. Його запровадження нині обговорюється на рівні ЄС. Цей інструмент спрямований на стимулювання інших країн до прискорення переходу до кліматичної нейтральності та попередження перенесення промислового виробництва за межі ЄС або заміщення імпортом із більш високим, ніж у ЄС, вмістом CO₂ (carbon leakage). Однак такий підхід може бути невідповідним для цільових країн та суперечить правилам СОТ.
- 13 Про утворення робочої групи для узгодження підходу щодо застосування до України механізму коригування вуглецю на кордоні для проведення консультацій із Європейською Комісією: Постанова Кабінету Міністрів України; Склад колегіального органу, Положення від 24.03.2021 № 265. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2021-%D0%BF#Text>.
- 14 Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів: Закон України від 23.11.2018 №2628-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19#Text>.
- 15 Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень: проект Закону 4101 від 15.09.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69946.
- 16 Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень: проект Закону 5600 від 02.06.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72106.
- 17 Яким має бути екологічний податок та система фінансування природоохоронних заходів – позиція Міндовкілля. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yakim-maye-buti-ekologichnij-podatok-ta-sistema-finansuvannya-prirodoohoronnih-zahodiv-poziciya-mindovkillya>.
- 18 Звіт щодо інструментів стимулювання зеленої модернізації промислових підприємств в країнах ЄС та в Україні. 2021. Громадська рада при Міністерстві довкілля та природних ресурсів України. БГО «Жива планета». URL: <https://mepr.gov.ua/files/%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82.pdf>.
- 19 Сандмо А., досліджуючи оптимальні ставки екологічного податку, дійшов висновку, що для товарів, виробництво або споживання яких створює надмірне навантаження на довкілля, ставка повинна встановлюватись не тільки залежно від суспільних витрат забруднення, але й з урахуванням еластичності попиту оподатковуваних товарів. Дослідник довів, що ставка непрямого ЕП повинна складатись з компонентів Пігу і Рамсея, частка яких визначається потребою у реалізації фіскального потенціалу. Якщо питома вага складової Рамсея буде а, а складової Пігу (1-а). ставка екологічного податку становитиме: $T = a \cdot TR + (1-a) \cdot MSPC$ $0 < a < 1$, де Т – ставка екологічного податку; а TR – фіскальна компонента; (1-а) MSPC – екологічна компонента; TR – обернена цінова еластичність попиту на товари, які є базою оподаткування; MSPC – граничні суспільні витрати забруднення (Sandmo A. Optimal Taxation in the Presence of Externalities. The Swedish Journal of Economics. 1975. Vol. 77. № 1. P. 86–98).
- 20 Витрати, пов'язані з розрахунком податкових зобов'язань, стягненням податків і забезпеченням; та всі інші витрати, понесені будь-якою стороною, які дозволяють, сприяти і забезпечують стосунки між платниками податків та податковими органами.
- 21 У разі якщо за якихось причин виконання якомога більшого числа умов оптимальності за Парето не є найбільш надійним шляхом досягнення максимальної ефективності та при цьому певні умови все ж порушуються і «перше краще» (first-best-solution) рішення недосяжне, необхідним є пошук «другого кращого» рішення (second-best-solution), яке є субоптимальним і передбачає свідоме відхилення від варіантів, які виглядають найбільш ефективними в контексті часткової рівноваги (Андрущенко В. Л. Фінансова думка заходу в ХХ столітті. Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів: [монографія]. Львів: Каменярь, 2000. 305 с.).
- 22 Відповідно до теореми виробничої ефективності П. Даймонда і Дж. Мірліса умовою оптимальності податкової системи є стягнення податків з готової, а не проміжної продукції (Crawford I., Keen M., Smith S. Value Added Taxes and Excises. The Mirrlees Review [by eds. J. Poterba]. Oxford: Oxford University Press for Institute for Fiscal Studies, 2010. 148 p. URL: <https://ifs.org.uk/uploads/mirrleesreview/dimensions/ch4.pdf>).
- 23 EU Emissions Trading System (EU ETS). European Commission. URL: https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en.
- 24 Fiscal Monitor: How to Mitigate Climate Change. International Monetary Fund. 2019. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2019/09/12/fiscal-monitor-october-2019#Mitigating%20Climate%20Change>.
- 25 Паризька угода: Міжнародний документ. Організація Об'єднаних Націй. 12.12.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_l61.

- 26 Fiscal Monitor: How to Mitigate Climate Change. International Monetary Fund. 2019. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2019/09/12/fiscal-monitor-october-2019#Mitigating%20Climate%20Change>.
- 27 Lin, B.; Li, X. The effect of carbon tax on per capita CO2 emissions. Energy Policy 2011, 39, 5137–5146.
- 28 В перерахунку в євро за курсом станом на липень 2021 р. рекомендований МВФ рівень податку на викиди двоокису вуглецю становить 63 євро за тону CO2.
- 29 Asen E. Carbon Taxes in Europe. Tax Foundation. 2021. URL: <https://taxfoundation.org/carbon-taxes-in-europe-2021/>.
- 30 Carbon Pricing Dashboard. (2021). The World Bank. URL: https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/map_data.
- 31 Британська СТВ почала функціонувати від 1 січня 2021 р., оскільки Велика Британія 31 грудня 2020 офіційно вийшла з ЄС та СТВ ЄС. Конструктивні особливості британської СТВ дуже схожі на характеристики СТВ ЄС, однак, британська СТВ має більш жорсткий ліміт викидів (на 5% нижчий, ніж ліміт СТВ ЄС), який щороку зменшуватиметься на 4,2 млн т.
- 32 Швейцарська СТВ розпочала свою діяльність у 2008 р. з п'ятирічної добровільної фази як альтернативи податку на викиди CO2 на вичопне паливо. Переглянуті нормативні акти набули чинності в січні 2013 р.. Згодом система стала обов'язковою для великих енергоємних підприємств, тоді як середні могли добровільно приєднатися. Швейцарська СТВ пов'язана з СТВ ЄС з січня 2020 р. та розширила охоплення сектору на швейцарську внутрішню авіацію (включаючи рейси до Європейського економічного простору) та вичопні теплові електростанції. Крім того, СТВ застосовується до промислових підприємств із секторів виробництва цементу, хімічних речин, фармацевтичних продуктів, паперу та паперових виробів, а також нафтопереробне та металургійне виробництво. Учасники СТВ звільняються від податку на викиди CO2.
- 33 Linking the emission trading systems of Switzerland and the EU: Negotiation process. URL: <https://www.bafu.admin.ch/bafu/en/home/topics/climate/info-specialists/climate-policy/emissions-trading/linking-the-swiss-and-eu-emissions-trading-schemes/linking-of-the-emission-trading-systems-of-switzerland-and-the-e.html>.
- 34 Пропозиції щодо розвитку інструментів вуглецевого ціноутворення в Україні. Партнерство заради ринкової готовності в Україні (PMR). 2019. URL: <https://bit.ly/3jN0vxy> (mepr.gov.ua/files/...).
- 35 Показник розраховано як відношення бази оподаткування за даними ДПС України до обсягу викидів двоокису вуглецю в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення. Якщо використовувати дані Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні, то частка оподатковуваних викидів у чорній металургії становитиме взагалі 40%.
- 36 Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n5980>.
- 37 Проект Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990-2018 роки. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/news/34928.html>.
- 38 Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень: № 5600 від 02.06.2021 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72106.
- 39 Вугілля, бензин моторний, паливо дизельне, газ природний, мазути паливні важкі, пропан і бутан скраплені.
- 40 Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень: проект Закону 5600 від 02.06.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=7210.
- 41 Звіт щодо інструментів стимулювання зеленої модернізації промислових підприємств у країнах ЄС та в Україні. 2021. Громадська рада при Міністерстві довкілля та природних ресурсів України. ВГО «Жива планета». URL: <https://mepr.gov.ua/files/%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82.pdf>.
- 42 Підвищення податків: чи вірною дорогою йдемо / Comments.ua. 2021 <https://politics.comments.ua/ua/news/domestic-policy/pidvischennya-podatviv-virnoyu-dorogoyu-ydemo-679412.html>.
- 43 В основі процесу мартенівської плавки лежать окисні процеси, в результаті яких з металічної шихти одержують рідку сталь заданого складу. На відміну від конверторів у мартенівських печах, плавка відбувається за рахунок тепла полум'я, що утворюється при горінні в робочому просторі печі суміші доменного і коксового газів.
- 44 Iron and Steel Technology Roadmap. Technology report / IEA. October 2020 URL: <https://www.iea.org/reports/iron-and-steel-technology-roadmap>.
- 45 Climate change and the production of iron and steel / World Steel Association. 2021. 8 p. URL: <https://www.worldsteel.org/publications/position-papers/climate-change-policy-paper.html>.
- 46 Звіт 3 / Звіт з моделювання Другого національно визначеного внеску до Паризької угоди URL: <https://bit.ly/3jNYRvv> (mepr.gov.ua/files/images...), С. 47.
- 47 World Energy Outlook – 1999 insights. Looking at Energy Subsidies: Getting the Prices Right. – Paris: International Energy Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.org>.
Новицька Н. В. «Енергетичні субсидії: світові тенденції та українська практика» / Д. М. Серебрянський, Н. В. Новицька // Наукові записки. Серія «Економіка»: збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 19. – С. 56–60.
- 48 Новицька Н. В. «Енергетичні субсидії: світові тенденції та українська практика» / Д. М. Серебрянський, Н. В. Новицька // Наукові записки. Серія «Економіка»: збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 19. – С. 56–60.
- 49 У вересні 2009 р. лідери G20 домовилися про раціоналізацію і поетапну відмову в середньостроковій перспективі неефективних енергетичних субсидій. Аналогічне зобов'язання було прийнято лідерами країн Азіатсько-тихоокеанського економічного співробітництва (APEC) у листопаді 2009 р.
- 50 Snapshot of Ukraine's Energy Sector Institutions, Governance and Policy Framework. OECD. 2019. URL: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Snapshot-of-Ukraines-Energy-Sector-EN.pdf>.
- 51 Інвентаризація енергетичних субсидій в країнах Східного партнерства ЄС: Україна. URL: https://www.oecd.org/environment/outreach/Energy%20subsidies%20in%20Ukraine_final-UA_3.02.2019.pdf.
- 52 Energy Subsidy Reform Facility Country Brief: Ukraine. World Bank Group. 2019. URL: <https://olc.worldbank.org/content/energy-subsidy-reform-facility-country-brief-ukraine>.
- 53 Інвентаризація енергетичних субсидій в країнах Східного партнерства ЄС: Україна. URL: https://www.oecd.org/environment/outreach/Energy%20subsidies%20in%20Ukraine_final-UA_3.02.2019.pdf.
- 54 Інвентаризація енергетичних субсидій в країнах Східного партнерства ЄС: Україна. URL: https://www.oecd.org/environment/outreach/Energy%20subsidies%20in%20Ukraine_final-UA_3.02.2019.pdf.
- 55 Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, передбачених Міністерству енергетики та вугільної промисловості України на державну підтримку вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції. Затверджений рішенням Рахункової палати від 12.11.2019 № 32-2. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/32-2_2019/Zvit_32-2_2019.pdf.
- 56 Інформація про вугільну товарну продукцію. URL: <https://data.gov.ua/dataset/19a376c7-90a3-40d2-a9da-2df2c354646e>.
- 57 Кращі світові практики «зеленого» відновлення в часи пандемії COVID-19: можливості для України. DiXi Group. 2021. Квартальний звіт #1. URL: https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2021/04/dixi_greenrecovery_qr1-1.pdf.
- 58 Бредіхіна Г. Шмигаль назвав перші шахтарські міста для експериментів у межах «зеленої угоди» з ЄС. УНІАН. 2021. URL: <https://www.unian.ua/economics/energetics/shmigal-nazvav-mista-v-yakih-teper-budut-rozvivati-vugilnu-galuz-novini-sogodni-11474932.html>.

Додатки

Елементи податку	ТИПИ ПОДАТКУ НА ВИКИДИ ДВООКИСУ ВУГЛЕЦЮ			
	Структурна компонента двоокису вуглецю у ставці акцизного податку (Fule base)	Складова податків на забруднення навколишнього природного середовища		Механізм підтримки мінімального рівня цін на двоокис вуглецю
		Податок на виміряну / оцінену емісію (Emission base)	Податок на споживання енергоресурсів (Fule base)	
Платники податку	виробники та імпортери викопного палива та нафтопродуктів (крім сирої нафти)	економічні оператори, які використовують викопне паливо як фактор виробництва		
Об'єкт оподаткування	операції з реалізації викопного палива та нафтопродуктів	фактичні або оцінені обсяги викидів CO2	обсяги споживання викопного палива	
База оподаткування	фізичні обсяги викопного палива та нафтопродуктів	обсяг викидів CO2	фізичні обсяги викопного палива	
Критерії диференціації ставок	залежно від виду та походження палива і вмісту в ньому вуглецю	відсутній	залежно від виду викопного палива та вмісту в ньому вуглецю	
Пільги	звільнення, відшкодування	встановлення граничної потужності емітента та / або граничних меж оподатковуваних викидів	звільнення	виробники електроенергії малої потужності, резервні генератори, звільнення за географічним критерієм, підприємства, які використовують технології когенерації

Додаток А

Узагальнена характеристика основних елементів податку на двоокис вуглецю різних типів

Джерело: складено авторами за даними Carbon Pricing Dashboard https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/map_data.F438EF501DD32D2CC225861B003DFA4A?OpenDocument&Expand=3&

Вид палива	Вміст вуглецю, тС / ТДж	Чиста теплотворна здатність, ГДж / т	Коефіцієнт окислення вуглецю	Густина, т / тис. м3	Відношення молекулярної маси CO ₂ до С
1	2	3	4	5	6
Кам'яне вугілля	25,99	21,51	0,98		3,67
Брикет, котуни та подібні види твердого палива з вугілля кам'яного	26,60	15,23	1,00		3,67
Буре вугілля	27,60	8,63	1,00		3,67
Брикет, котуни та подібні види твердого палива з вугілля бурого	26,60	16,53	1,00		3,67
Торф неагломерований паливний	28,90	10,28	1,00		3,67
Брикет, котуни та подібні види твердого палива з торфу	28,90	14,66	1,00		3,67
Нафта сира, у т. ч. нафта, одержана з мінералів бітумінозних	20,00	41,55	1,00		3,67
Газовий конденсат	17,50	37,97	1,00		3,67
Природний газ	15,22	48,50	1,00	0,71	3,67
Кокс і напівкокс з вугілля кам'яного, кокс газовий	29,20	28,59	1,00		3,67
Смоли кам'яновугільні, буровугільні або торф'яні	22,00	28,00	1,00		3,67
Пек і кокс пековий	29,20	28,20	1,00		3,67
Авіаційний бензин	19,10	44,30	1,00		3,67
Моторний бензин	19,65	43,04	1,00		3,67
Змішане моторне паливо, що містить біоетанол 5% – 30%	19,65	43,04	1,00		3,67
Паливо для реактивних двигунів бензинового типу	19,65	43,04	1,00		3,67
Олійні дистиляти, інші легкі фракції	19,65	43,04	1,00		3,67
Легкі олійні дистиляти для виробництва моторних бензинів	20,00	40,20	1,00		3,67
Паливо для реактивних двигунів гасового типу	19,50	44,10	1,00		3,67
Гас	19,60	43,80	1,00		3,67
Дизельне паливо	20,12	43,05	1,00		3,67
Середні нафтові дистиляти, інші середні фракції	20,12	43,05	1,00		3,67
Мазут	21,10	40,18	1,00		3,67
Нафтові олії, важкі нафтові дистиляти	20,00	39,81	1,00		3,67
Пропан і бутан скраплені	17,20	45,35	1,00		3,67
Етилен, пропілен, нафтові гази, інші	15,70	43,67	1,00		3,67
Нафтовий кокс (включаючи сланці)	26,60	31,65	1,00		3,67
Інші види нафтопродуктів	20,00	40,20	1,00		3,67
Інші продукти перероблення палива	20,00	40,20	1,00		3,67
Коксовий газ, вироблений як побічний продукт	12,10	35,22	1,00		3,67

Додаток Б

Значення показників для розрахунку ставки податку на викиди двоокису вуглецю на основі фізичних одиниць виміру енергоресурсів

Джерело: складено на основі: Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories. Volume 2 (Energy). Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC 4 Geneva, Switzerland 2006 IPCC; Проект Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990-2018 роки. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/news/34928.html>.

Вид палива	Ціна викидів CO ₂ – 10 грн / т	Ціна викидів CO ₂ – 30 грн / т
	Ставка податку, грн / грн/т (тис. м3)	
Кам'яне вугілля	20,07	60,20
Брикети, котуни та подібні види твердого палива з вугілля кам'яного	14,85	44,56
Буре вугілля	8,73	26,20
Брикети, котуни та подібні види твердого палива з вугілля бурого	16,12	48,37
Торф неагломерований паливний	10,89	32,68
Брикети, котуни та подібні види твердого палива з торфу	15,53	46,60
Нафта сира, у т. ч. нафта, одержана з мінералів бітумінозних	30,47	91,41
Газовий конденсат	24,36	73,09
Природний газ	19,27	57,81
Кокс і напівкокс з вугілля кам'яного, кокс газовий	30,61	91,83
Смоли кам'яновугільні, буровугільні або торф'яні	22,59	67,76
Пек і кокс пековий	30,19	90,58
Авіаційний бензин	31,02	93,07
Моторний бензин	31,01	93,03
Змішане моторне паливо, що містить біоетанол 5% – 30%	31,01	93,03
Паливо для реактивних двигунів бензинового типу	31,01	93,03
Олійні дистиляти, інші легкі фракції	31,01	93,03
Легкі олійні дистиляти для виробництва моторних бензинів	29,48	88,44
Паливо для реактивних двигунів газового типу	31,53	94,59
Гас	31,48	94,43
Дизельне паливо	31,76	95,28
Середні нафтові дистиляти, інші середні фракції	31,76	95,28
Мазут	31,09	93,26
Нафтові олії, важкі нафтові дистиляти	29,19	87,58
Пропан і бутан скраплені	28,60	85,80
Етилен, пропілен, нафтові гази, інші	25,14	75,42
Нафтовий кокс (включаючи сланці)	30,87	92,61
Інші види нафтопродуктів	29,48	88,44
Інші продукти переробки палива	29,48	88,44
Коксовий газ, вироблений як побічний продукт	15,63	46,88

Додаток В

Ставки податку на викиди двоокису вуглецю на основі виміряної / оціненої емісії CO₂ та фізичних одиниць виміру енергоресурсів

Джерело: розраховано авторами за формулою 2.1.

У виданні розкрито теоретичні аспекти оподаткування викидів двоокису вуглецю, узагальнено та систематизовано досвід комбінування системи екологічного оподаткування з системою торгівлі квотами на викиди CO₂ у європейських країнах. Запропоновано практичні рекомендації щодо перспектив розвитку екологічного оподаткування викидів двоокису вуглецю.

Результати проведеного дослідження можуть бути корисними державним органам та широкому колу інших зацікавлених осіб при розробці пропозицій щодо формування та реалізації податкової політики у сфері екологічного оподаткування.

За підтримки

Федеральне міністерство
закордонних справ

Опубліковано:

Zentrum Liberale Moderne
Reinhardtstrasse 15
10117 Berlin
Germany

T: +49 (0)30 - 13 89 36 33
M: info@libmod.de